

IRK-IRKÇILIK-SÖMÜRGEÇİLİK-EMPERYALİZM VE SINIF BAĞLANTILARI

Alâeddin ŞENEL*

Öz: Girişte ve I. bölümde, ırkçı düşünüş ve davranışın “Biyolojik Evrimsel” (doğuştan) ve “Kültürel Evrimsel” (eğitsel) kaynakları ayır edilerek incelenmekte. II. bölümde, “İlkel Topluluk” evresinden kültür yoluyla kalıtılan “ikili zıtlıklar” (örneğin gece-gündüz, dost-düşman) sınıflandırması aracılığıyla yönlendirilen düşünüş ve davranışın uygar sınıflı toplumlara kalıtı olan “yabancı düşmanlığı” (ksenofobi) ele alınmakta. III. bölümde, bilimsel ırk kavramı öncesinin sınıflı toplumlarında ırkçılık örnekleri verilmekte: Batıda Eski Yunan’da “tanrısoylu=aristokratik” “kahramana tapış kültü” onlardan biri. Ötekisi, Platon’un (Devlet’indeki) “Damızlıkçılık” olarak nitelediğim ütopyacı ırkçılığı. Eski Doğu’da Hint (Ganj) uygarlığından Varna (renk ayrımcılığı) ve reenkarnasyon (ruh göçü) ayrımı öğretilerine dayandırılan “kast ırkçılığı”. IV. bölümde, çağdaş Batı’da Bilimsel Devrim ile birlikte bilimsel ırk kavramının kötüye kullanımıyla “sözdebilimsel ırk kavramı”nın önerilişi (18. Yüzyıl) sırasında türetilip yaygınlaştırılan ırkçı nefret ve önyargılar üzerinde durulmaktadır. V. bölümde, “bilimsel ırk kavramı” sonrasında (19. ve 20. Yüzyıllarda) ırkçı düşünüş ve akımlar: Sosyal Darwinlik, Etholoji, Sosyobiyoloji, genetik indirgemecilik sergilenmektedir. VI. bölümde, kapitalist Batı burjuvazisinin, ırkçılık öğretilerini (Gumpłowicz’in ve Gobineau’nun yapıtlarından esinlenilerek) benimsenmesine yol açan içte sınıf kavgası, dışta sömürgecilik koşulları anlatılmaktadır. VII. bölümde, çağdaş ırkçı akımlardan ve ırkçı siyasal düzenlerden örnekler: Güney Afrika Cumhuriyeti “Apartheid” ırk ayrımcılığı ile Siyonizm-Antisyonizm tartışmaları verilmekte. VIII. bölümde, “Nazi Aryan Saf Üstün Irk” mitosu ile, sözdebilimsel ırk inancının, Spencer’in ve Rosenberg’in kuramlarıyla doruğuna yükseltilmesi yoluyla sömürgeci/emperyalist ülkelerin emekçi sınıflarının ırkçılık burgacına çekilmeleri anlatılmaktadır. Onu izleyen bir gelişmeyle, dağılan eski imparatorlukların küçük burjuva aydın kesimlerinin çağdaş ırkçılığın, Pancermenizm, Panslavizm, Panturanizm olarak ırkçılığın en aşırı biçimlerinin öncülüğünü üstlenmeleri gözler önüne serilmekte. SONUÇ, bu kısa ırkçılık tarihçesi denemesi, göçmen (yabancı?) işçiler sorunu (?) çevresinde ırkçılığın canlandırılması tehlikesine değinilerek noktalanmaktadır.

Anahtar sözcükler: Irk, ırkçılık, sömürgecilik, emperyalizm, sınıf

Race-Racism-Colonialism-Imperialism and Class Connections

Abstract: In the introduction and section I, the “Biological Evolutionary” (nature) and “Cultural Evolutionary” (nurture) sources of racist thinking and behaviour are distinguished and examined. In section II, the “xenophobia” inherited from the “Primitive Community” phase to contemporary class societies by thinking and behaviour driven by the classification of “binary opposites” (for example, day-night, friend-enemy) is discussed. In III. section, examples of racism in class societies before “the scientific concept of race” are given: One of them is the “divine = aristocratic” “hero worship cult” in Ancient Greece in the West. The other is Plato’s utopian racism (in his Republic), which I describe as “Breedism”. “Caste racism” based on the teachings of Varna (colour discrimination) and reincarnation (soul transmigration) discrimination from the Indian (Gangean) civilization in the Ancient East. The section IV focuses on racial hatred and prejudices that were derived and disseminated in the West by the introduction of the “pseudoscientific concept of race” (abusing with the Scientific Revolution’s “scientific race” concept) in the 18th Century. In section V, after the “scientific concept of race” (in the 19th and 20th centuries), racist thoughts and movements: Social Darwinism, Ethology, Sociobiology, genetic reductionism are presented. In section VI, the conditions of internal class struggles and external colonialism that led the capitalist Western bourgeoisie to adopt the doctrine of racism (inspired by the works of Gumpłowicz and Gobineau) are explained. In section VII, examples from contemporary racist movements and racist political orders are given: the Apartheid regime based on racial discrimination in the Republic of South Africa, and Zionism vs. Anti-Zionism debates. In section VIII, how the working classes of colonialist/imperialist countries were drawn into the vortex of racism with the myth of the “Nazi Aryan Pure Superior Race” and by raising the pseudo-scientific race belief to its peak with the theories of Spencer and Rosenberg is depicted. In a subsequent development, it is illustrated that the petty bourgeois intellectuals of the old empires that collapsed took the lead of the most extreme forms of contemporary racisms, such as Pan-Germanism, Pan-Slavism and Pan-Turanism. In the CONCLUSION, this short essay on the history of racism is concluded by touching on the danger of reviving racism around the “problem” of immigrant (foreign?) workers.

Key words: Race, racism, colonialism, imperialism, class

1.Giriş

İrk-İrkçılık-Sömürgecilik-Emperyalizm-Sınıf Bağlantıları Tarihçesi

İrk ve İrkçilik Düşüncesi (1984) yapıtım, YÖK’e ve 1402’ye tepkiyle üniversiteden ayrıldığım 80’li on-yıl içinde yazıldı. Önsöz yerine koyduğum “Gerekçe”sinde (s.9’da) ırkçılık üzerine (Althusser, 1991,

s.12’deki “genel ideoloji silahlığı” kavramından esinlenilerek olmalı) şu yorum bulunmaktadır:

“Genellikle ideolojik malzemeler, özellikle de gerici ideolojik malzemeler, bir bedene girdikten sonra, yenilseler de tümüyle yok edilemeyen “uyuyan mikroplar” gibidirler. Tek tük de olsa, düşünürlerin kafalarında, politikacıların olağanüstü durumlar için

* Türk siyaset bilimci (ORCID No.0000-0002-2836-7811)

hazırladıkları yedek programlarında, kitle kültürünün mahzenlerinde varlıklarını sürdürürler. Kendilerine gereksinim duyulup gün ışığına çıkarılacakları, dönemin koşullarına göre öteki ideolojik malzemelerle çeşitli biçimlerde eklenilendirilerek ideologlar ve politikacılar tarafından savaşa sokulacakları günü beklerler” (**Şenel, 1993, s.9**).

İkinci (1993) Baskı'ya, ayrıntılı bir dizin yanı sıra eklediğim “Sonsöz” (s.155-164) içinde, iki baskı arası geçen on yılın niteliği hakkında, epigraftaki “Günümüzde ırkçılık söylemi ulusçuluk eyleminin maskesidir” yorumunu izleyen ilk paragrafta şu saptama bulunmaktadır:

“Birinci baskıdan bu yana (1984'ten 1993'e) dünyayı sarsan on yıl geçti. Bu sarsıntı yıllarında dünyanın siyasal coğrafyasının menteşeleri zorlandı, gevşedi, yer yer koptu. Daha önce yenilgiye uğratılmış, örneğin din devleti, ulus devlet gibi düşüncelere sahip kimi çevreler, bu düşüncelerini yaygınlaştırabilme, yaşama geçirebilme umuduyla kıpırdanıp söyleme, hatta eyleme geçtiler” (**Şenel, 1993, s.155**).

Bu saptamanın gerekçeleri şu içbaşlıklar altında verilmişti:

“Ulusçuluğun Geri Dönüşü mü?

“Ulusçuluk Az gelişmiş İki Kardeşi İrkçilik ile Birlikte mi Geliyor?”

“Ulusçuluk ve İrkçilik Yeni Dünya'da mı Başladı?”

“Sömürgeci İrkçilik-Ulusçuluk-Faşist İrkçilik [Üçgeni]”

“Eski İrkçilik - Yeni İrkçilik”

“İrk ve Hayali Topluluklar”

“Geçmişin Düşünden Geleceğin Düşüne”

İkinci baskıdan (1993) bugüne (2023) geçen gene bir kuşaklık süre içinde ise, hem ülkemizde hem dünyada, hem ırkçı eylemler hem ırkçılığı çözümlenmeye yönelik kuramlar alanında köprülerin üstünden seller aktı. İrkçi eylemler alanında örneğin, emperyalist ülkeler (ve bu alanda at oynatmaya kalın ortakları) arasında köktendinci örgütlenmeler başlatıldı. İrkçılığı anımsatan etnik ve ulusçu örgütlenmeler kullanılarak yürütülen “vekalet savaşları” yaşandı, yaşanıyor. İrkçilik yorumları (kuramları) alanında ise ırkçılığın hem insanların düşünsel-psikolojik sağlığını bozucu (örneğin “bir bebekten bir katil yaratan”) hem kitlesel ölümlere, yaralanmalara, neredeyse soykırımlara varan sonuçlarıyla dünya çapında “halk sağlığı sorunu” oluşturduğu yorumu (**Hamzaoğlu, Toplum ve Hekim, 2020, Cilt:35, Sayı:4, s:241**) yapıldı.

Ülkemizde, bugün olmasa da ilerde, içte Kürtlere karşı “dışlayıcı ırkçılık”, dışta öteki Türk topluluklarına karşı “içleyici ırkçılık” biçimlerinin gelişip gelişmeyeceğini ve bunlara karşı Slav ırkçılığı, Kürt ırkçılığı gibi karşı ırkçılıkların çıkıp çıkmayacağını (Şenel, 1993, s.164) bilemiyorum. Belki çoktan çıkmıştır da ben bilmiyorum.

Gerçekten, ikinci baskı “Sonsöz”ünün yukarıdaki satırlarının yazılışından yaklaşık 30 yıl sonra, Siyasal İslam ülkemizde, ırkçılıktan çok dinci dışlayıcı söylemlerle yürütülen Türk-İslam biresimi öğretisi kaldıracıyla dinci parti ile ırkçı parti koalisyonunu kurmuş bulunuyor.

2. İrkçi Düşünüş Eğiliminin Biyolojik Evrimsel ve Kültürel Evrimsel Kaynakları

İnsan varlığını ve toplum gerçekliğini bütünlüğü içinde kavrayıp yorumlayabilmek için başlıca gelişmeleri ırkçı duygu, düşünüş, davranış ve örgütleniş alanında biyolojik evrimsel kalıtlardan başlatıp, kültürel evrimsel kazanımların eklenilerek birikimi sürecini (tarihçesini) izlemek bana zorlu ama gerekli bir yöntem olarak görünüyor.

“İrkçilik” olarak nitelenebilecek düşünüş ve davranış olgusunun, burjuva kapitalist düzenle ve onun laik, bilimsel düşünüş ve değerleriyle birlikte ortaya çıktığı söylenebilir. İrkçılığın ideologları ve sözcüleri, inançlara ve ötedünyacı değerlere ağırlık verilen dinsel ideolojilerden farklı olarak, ırkçılığın bilimsel gerçeklere dayandığı savındadırlar. Özellikle de “evrim kuramı” sonrasında geliştirilecek olan “sözdebilimsel” kaynaklara göndermelerde bulunacaklardır. Sözde bilimsel ve sözde evrimci, çünkü bu kaynaklardaki ırkçı düşünüş ve değerler, Biyolojik/Organik Evrim ile Kültürel/Toplumsal Evrim olgularını ayırt edememenin ya da bilerek bilmeyerek karıştırmanın özürü ürünleridir. Öyleyse İrkçilik eleştirilerine nelerin biyolojik evrimsel, nelerin kültürel evrensel olduğu gösterilerek başlanabilir.

İrkçi düşünüş ve duyguların onlardan çıkarı olan kişi, topluluk ve sınıflara yayılabilmesinin gerisinde, kuşaktan kuşağa geçebilen bazı biyolojik evrimsel kalıtlar da yatmaktadır: Neokorteks (beyin kabuğu, boz madde) özellikle de onun (**Cassirer, 1980, s.270'de adı geçen deyişle, yalnızca İnsan'ın yapıp kullanabildiği “simgesel araçlar” ile ilgili**) simge işleme, düşünme ve bellekte saklama işlevi gören Hipokampus bölgesi ve duygu denetim bölgesi Amigdala organları biyolojik evrimin ırkçılığın psikolojik, düşünsel eğilimlerini besleyecek kalıtlardır. Buralarda kodlanmış biyolojik evrimsel

"yetelerimiz" (örneğin doğum öncesinden getirdiği-miz konuşabilme yetimiz) doğum sonrasında başlayan kültürel evrimsel kazanımların aktarılmasıyla "yeteneklere" (örneğin içine doğulan toplumun konuşma diline) dönüştürülebilmektedir. Tarihçelerine bakalım:

2.1. Irkçı Ayrımcı Düşünüşün Kültürel Evrimsel Kaynakları

"Düşünme" ve insan popülasyonları içinde ve arasında "sözlü iletişim", kolektif emek etkinliğinin etki derecesini ve alanını artırmıştır. Bunun yanı sıra (simgelere kodlanmış) bilgi edinmeyi ve bilgi birikimini hızlandırmıştır. Bilgi birikiminin, benzer nesne, olay ve olgular zincirinin çağrıştırılması ürünü olan "analoji mantığı" yoluyla analojik (benzetmecî) düşünüş biçimi (**Şenel, 1995, s.100**) yolunu tutturacağı varsayabiliriz. Aynı mantık ve düşünüşle, tarihsel ilkel topluluklarda (antropologlarca çağımız ilkel topluluklarında gözlemlendiği gibi) nesnelere, nesnelere devinimiyle oluşan olaylar arasındaki benzerlik gözden kaçmamıştı. İkel düşünüşte (yetersiz simgesel ve nesnelere araçlarıyla olayları istediği yönde, istediği kadar etkilemeyen insan) onların benzerlerini sihirle (sözle, büyü ile) etkileyerek nesnelere, olayları yönlendirebileceği umuduna kapılmıştır. Öyle ki bu tür düşünüşe "sihirselsel düşünüş" biçimi demektedirim (**Şenel, 1995, s.99**). Sihirselsel düşünüş, insanlığın kültürel evriminin, ardından "dinsel düşünüş" biçiminin ve "bilimsel düşünüş" biçiminin izleyeceği ilk basamağıdır.

Sihirselsel düşünüş yoluyla bilgi edinmeye ve bilgi birikimine yol açan düşünsel işlemin, benzerlerin biraraya toplanması ve birlikte çağrıştırılmasının (analojik düşünüş ve çağrışımın) karşısında, onlara benzemez, benzerlere zıt olanların gruplandırılması yeteneği gelişir. Ki ben buna "antiloji mantığı" diyorum. Antropologlar, ikisine birlikte, tarihsel ve çağdaş ilkel toplulukların (buna, ilkel düşünüş düzeyinde bırakılmış günümüz, toplumumuz insanlarını da katabiliriz) "ikili zıtlıklarla düşünüş" (**Şenel, 1995, s.130,132**) biçimi diyorlar: Gerçeklik evreninde gece-gündüz, aydınlık-karanlık gibi birbirine zıt olgulardan beslenen bu düşünüş biçimi, sanal (düşsel) simgeler evreninde, düşünüş alanında gerçekliği, Ak-Kara, İyi-Kötü, Güzel-Çirkin, Dost-Düşman! gibi zıtlıklarla sınıflandırıp algılama eğilimi yaratır. Bu eğilimi ırkçı düşünüşte de görmekteyiz. ırkçı düşünüşü besleyen bir başka duygu, kendini aynı ırktan, öteki insanların yerine koyup, onlarla "empati" (duygudaşlık) kurabilme ya da öteki insanlarla ilişkilerde "empatiden yoksunluk" psikolojisidir.

3. Kültürel Evrimin İkel Topluluk Evresinde Yabancı Düşmanlığı: Ksenofobi

İkel topluluk insanının, topluluğu ile sınırlı "kolektif emek", "bölüşme", "dayanışma" çemberinin ötesi gece gibi karanlıktır. Hakkında bilgi edinip biriktiremediği bu evrenden ve onun hayvanlarından, karanlıktan korkar gibi korkar. Antropologlar bu duyguyu Ksenofobi (yabancı korkusu ve yabancı düşmanlığı) olarak adlandırmışlardır. Ksenofobi, öteki toplulukların insanını insan değil hayvan, öldürülmesi gereken (**Clastres, 1992, Vahşi Savaşçının Mutsuzluğu**) düşman olarak görme önyargısını besler.

Kültürel evrimsel kazanımlar, kültürel birikim ve kültürel aktarım (dil, yeniden üretim, eğitim yoluyla) varlıklarını yüzyıllarca, binyıllarca sürdürebilirler. Koşullara göre pek az değişerek, yeni yeni birikimlerle çeşitli biçimlerde eklemelendirilmiş durumlarıyla karşımıza çıkabilirler. Uygur toplum yaşamı kabaca beş binyıldır sürdürülüyor olmasına karşın ırkçı düşünüş ve davranışlarda karşılaşılabilen "ırksal temizlik!" derecesine yükseltilmiş ayrımcılık ve yabancı düşmanlığı böyle bir kültürel kalıtın ürünüdür. Öyle ki, ırkçı düşünüş ve değerler, üretim araçlarını denetleyen sınıfların, varlıklarını (gerçek ya da sanal) bir tehlike altında ("beka sorunu" ile karşı karşıya) gördüğünde soğuk ya da sıcak sınıf savaşı alanına sürebildikleri araçlardır.

4. Bilimsel Irk Kavramı Öncesinde Irkçı Düşünüş ve Davranış Örnekleri

İnsanlığın kültürel/toplumsal evriminin "İkel Topluluklar" evresinde, ırkçı düşünüş ve davranış örneklerinden pek söz edilemez. Öteki toplulukların insanlarına genellikle "yabancı düşmanlığı" tepkisi gösterilmiştir. Aralarında çıkan kavga/savaşlarda tutsak alınanlar, düşman görülerek hemen öldürülmüştür. Kolektif emek darboğazı gibi sıra dışı koşullarda canları bağışlanan tutsaklar, özellikle anaları babaları öldürülen çocuklar, canları bağışlanıp, topluluğun (aynı totem soyundan gelmiş) sanal kandaş üyeleri sayılarak benimsenmişlerdir.

4.1. Sınıflı Uygur Toplumlara Geçişle Savaş Tutsaklarının Kullaştırılması

Savaş tutsaklarının kitlesel çapta köleleştirilmeleri olgusuyla, sınıflı, devletli, ideolojili uygur toplum evresine geçiş sonrasında karşılaşılar. Sınıflı, eşitsizlikçi toplumlarda "emeğin verimliliği"nin emekçiye yaşatabilecek düzeyi aşması, köleliğin nesnel önkoşulunu sağlamıştır. Ürettiği ancak kendisine yetecek birini kim kölelikle kendine bağlamak ister ki?

“İlkel Topluluk” dönemlerinden “Uygar Toplum” düzenlerine (İ.Ö. 4. binyılda) ilk geçilen Mezopotamya’nın Dicle-Fırat Vadisi Sümer kent devletlerinde, toplumsal artı aktarımı sağlanan köleci üretim biçimi (**Gordon Childe, Tarihte Neler Oldu? V.-VII. bölümler**) ilkel topluluk dönemi eşitlikçi, dayanışmacı kültürünün anılarını unutmamış alt katmanlarda büyük bir haksızlığa uğramışlık (mağduriyet) duygusu ve vicdanlarında şok yaratmış olsa gerek.

Sümer/Babil Yaratılış Mitosu: Uygar toplumda ekonomik (çalıştıran-çalışan) toplumsal (efendi-köle) yönetsel (yönetici-uyruk) farklılaşmalar uç vermiştir. Dönemin tarımsal üretim araçlarının kolektif denetleyicileri ve kent devletinin koruyucu tanrısının tapınak mülklerinin yöneticileri olan dinci okuryazar kesimi, bu hoşnutsuzluğu susturacak bir dinsel ideoloji geliştirmiştir: Sümer/Babil Yaratılış Destanı (**Enuma Eliş, 2016**). Hedef, uygar toplumdaki eşitsizliklerin ve kölelerin varlığının, kafalara yerleştirilecek “inançlarla” aklanıp paklanıp, tanrısal düzenin bir gereği hakka, hukuka uygun gösterilmesidir. Şöyle ki, bu “Yaratılış Mitosu” (masalına) göre (kent-devletleri arası egemenlik savaşlarının bir yansıması olarak) tanrı kuşakları arası savaş öyküsünde, tutsak alınan tanrılara gösterilmesi gereken işlem (öldürmek ya da yaşamını bağışlayıp yaşam boyu tutsak hizmetçi yapmak) sorunu çıkar. İkisini de tanrılara yakıştıramazlar. Çözümü (üç Kutsal Kitap’ta (*Tevrat, İncil, Kur’an*) da yazılı olduğu gibi tutsak tanrıların yerine, tanrıların ayak işlerini görüp her türlü gereksinimlerini karşılayacak “tanrı benzeri” bir canlı türünün yaratılmasında bulunur. Adam/Adem/İnsan’a “balçıktan” yapılıp, burnuna “yaşam soluğu” üflenerek can verilir. Kısacası insanın varlık nedeni tanrılara hizmet/kulluk/kölelik etmektir.

Yaratılış Mitosu dinsel ideolojisiyle, sözde bütün insanlar, gerçeklikte ayrıcalık tanınan sınıflar dışında kalanlar, kafalarda, “özgür özne” olarak insanlık konumundan çıkarılmışlardır. Böylece yük hayvanları benzeri “canlı araç” konumuna düşürülmüş olurlar. Bu, “gönüllü kulluk” olarak nitelenebilecek (**Şenel, 2021, Dinsel İdeoloji ve Gönüllü Kulluk**) bir durumdur.

Gönüllü kullukla atılan düşünsel, ideolojik, psikolojik tohumlar, insanlığı ilerde, “ırkçılık” olarak nitelenebilecek ayrımcı düşünüş ve davranış örnekleriyle karşı karşıya bırakabilecek niteliktedir.

4.2. Göçebe Çoban Topluluklar ile Yerleşik Çiftçi Topluluklar Arası Barışçı ya da Savaşçı İlişkiler Yoluyla Ekonomik Bütünleşme-Siyasal Farklılaşma Olguları

Uygar sınıflı, devletli, ideolojili toplumlarda görülen evrensel insan cinsi varlığını bölerek eşitsiz ırklar sıradüzenine sokacak ayrımcı eğilimler ve değerler, uygar toplumlardan çok önce ilkel topluluk döneminin avcı-toplayıcı asalak geçim biçiminden çiftçi ve çoban üretici topluluklar evresine geçişle başlatılmış görünüyor.

Şöyle ki, “Yerleşik Çiftçi” topluluklar ile “Göçebe Çoban” topluluklar arasında gelişen barışçı (alış-veriş) ilişkiler, ekonomik, toplumsal bütünleşmeler yönünde gelişecektir (**Şenel, 2021, s.335**). Savaşçı ilişkiler ise, savaş teknolojisi alanında (atlar, metal silahlar gibi) üstün araçlara sahip göçebe çoban toplulukların yerleşik çiftçi halklara saldırıları, “talan”, “yağma”, “haraç” sonucunda yerli çiftçi topluluklara belli oranda (makdu) vergi yüklenmesiyle sonuçlanacaktır. Çoban topluluk soylarının sürekli orduyu ve yönetici kadroları oluşturulup yerleşik yaşama geçmeleriyle (**F. Oppenheimer, Devlet, 2005**) önce büyük taşkın ırmakları vadilerinde olmak üzere (**McNeill, 2021, Dünya Tarihi, s.33**) dünyanın birçok bölgesinde, çeşitli tarihlerde sınıflı, eşitsizlikçi, devletli uygar toplumlar evresine geçilecektir.

Tarımcı uygar toplumun kültürel gelişmesinde, dinsel ideoloji (kenttanrıçılıkla başlatılıp, çoktanrıçılık biçimleri geliştirilip, çifttanrıçılığa geçiş köprüsü aşılanıp, imparatorluklarda tektanrıçılığa evrindirilerek) dinsel düşünüş ve inançlar, egemen sınıfların ve yönetici kadrolarının bütün ideolojik gereksinimlerine uygun işlevleri (**Şenel, 2021**) “gönüllü kulluk” anlayışının yönetilenlerce içselleştirilmesiyle yerine getirebildi. Gerçekten dinin başlıca işlevi, içte toplumsal “birlik” ortak inançlar yoluyla sağlanırken, dışa karşı inanç farklılıklarından yararlanılarak “ayrımcı” duygu ve düşüncelerin beslenmesiydi. Kurucuları, geliştiricileri bunu amaçlamış olsunlar olmasınlar yarattığı sonuç bu oldu.

Hemen her ideolojinin temellerini oluşturan “birleştiricilik” ve “ayrıştırmacılık” işlevleri, dinsel ideolojiyle yetkinlikle yerine getiriliyordu. O tarihlerde ırkçı düşünüş ve davranış gibi öteki ayrımcı ideolojik araçlara gerek bırakılmadı. Gene de Eskiçağ’ın ilk uygar toplumlarıyla birlikte, daha ırk kavramı ortaya atılmadan ve ırk bilincine varılmadan, bazı ırkçı düşünüş ve davranış örnekleriyle karşılaşılabiliyoruz.

4.3. Ganj Uygarlığı Toplumunda Kastlar ve Irkçılık

İ.Ö. 1500 dolaylarında gelişmeye başlayan Ganj uygarlığı kültürü, İ.Ö. 500 dolaylarında kast düzeninin klasik biçimini alışıyla kararlılık (istikrar) kazandı. Kastlarla ilgili iki inanç seti olan Varna ve Reenkarnasyon öğretileriyle, hem kast içi hem kastlar arası "birlik" duygusu yaratılıp sürdürülebildi. Aynı zamanda ideolojinin kastlar arası görev ve işlev farklılaşmalarını akla, hakka uygun gösteren "ayırıcı" işlevleri yerine getirilmekteydi:

Brahmacılık/Hinduculuk inancına göre (benzetme-organizmacı bir mantıkla) evren-baştanrı Brahma'nın başından, Brahmanlar denen dinciler kastı insanları varolmuşlardı. Kollarından savaşçı Ksihatriyalar, gövdesinden tacir ve zanaatçılar olan Vaisyalar, ayaklarından Sudralar oluşmuşlar (ya da) yaratılmışlardı. Ortada bir de kirli, ağır ayak işlerini görmekle görevli "dokunulmazlar" sayılan Paryalar vardı. İlk üç kastın insanları "Aryan" (Onurlular) kökenli sayılmaktaydı.

Anlaşılan bununla, bir tür ırk ayrımcılığıyla, Hindistan'a Himalaya geçitlerinden göçüp gelen açık derili göçebe fetihçiler yüceltilmek isteniyordu. Böylece, Aryanların, Hindistan'ın emekleri sömürülen koyu derili çiftçi (Dravit ırkından) yerli topluluklarının kastların insanlarıyla karışmaları engellenebilmişti. Onlarla cinsel ilişkileri/evlenmeleri, dostluk ilişkileri/birlikte yemek yemeleri, hatta onlara değmeleri (tabu sayılarak) Güney Hindistan'ın yerli toplulukları "ayırıcı" bir aşağılanmanın kurbanları yapılmıştı. İnsanlık, deri renklerinin Beyaz-Siyah farklılığıyla izlenip denetlenebilmesi olgusunun ilk örneğine tanık oluyordu.

"Varna öğretisi" gereği izlenen bir dinsel düşünüş ve ayırıcı davranışın yaratılıp her kuşakla yeniden üretilmesinin başlangıçtaki amacının ipucunu toplum bilimciler ortaya çıkardılar. Batı dillerinde "kast" sözcüğüyle karşılanan bir kavramın, ölü dil Sanskritçe'de "renk" anlamına gelen "varna" olduğunun anlaşılması, koyu derili yerli yerleşik çiftçi toplulukların fetihçi efendilerin hizmetçileri konumuna indirgenişlerinin ipucunu vermektedir.

Koyu derilik elbette aşağı kasttan insanların günahlarının, suçlarının, yetersizliklerinin karşılığı olarak verilmiş bir ceza sayılamazdı. Bu, akla, adalete uygun görünmezdi. Anlaşılan, Varna öğretisi ayrımcılığının bu gedik noktası, zamanla, bir ikinci inançlar seti olan Reenkarnasyon (ruhgöçü) öğretisiyle kapatılmaya çalışılmıştı. Dinsel ideolojik açıdan de-

ğerlendirilirse, onunla bu gediğin başarıyla kapatılmış olduğu söylenebilir. Şöyle ki:

Aşağı kasttan bir insanın ruhu bir paryanın bedninde tutsak olarak yaşamaya gönderilmişse, üzülmesin. İçine doğduğu kast ruhunun daha önceki gelişlerinde verdiği ve veremediği sınavlarda aldığı not ortalamasının tam karşılığıdır. Gene de bu yazgısı dünyanın sonu değildir. Umudunu kesmesin. Ruh, bu gelişinde bulunduğu kastın görevlerini yerine getirir, tabulara uyar, ister alt, ister üst kasttakilerle, onların ve kendi ruhunun kirlenmesine yol açacak ilişkilerde bulunmazsa ne iyi! Dünyaya bir dahaki gelişinde bir üst kasttan insanların bedninde gönderilecektir. Orada da ruhunu kirlenmezse, daha yüksek bir kastta. Böyle böyle Brahmanlar yüce kastına dek yükselebilecektir. Bu bedendeki son ölümünde, doğumlar ve ölümler döngüsünden ve bedene tutsaklık işkencesinden kurtulacaktır. Eksiksiz bir özgürlük, dinginlik, mutluluk durumu olan "Nirvana" doruğuna ulaşacaktır. Bireysel varlığı, tanrı Brahma'nın evrensel ruhu içinde çözülüp onunla birleşebilecektir. Ne inanç ama! "Ötedünyacı" Ortadoğu-Batı dinleri geleneğinin benzeri bir toplumsal, varoluşsal işlevi gören bu dinsel inanç geleneğine "Öteyaşamcılık" denmesini önermekteyim.

Bu öteyaşamcı mitos, deri rengi farklılığıyla pekiştirilen bir toplumsal işbölümünde üstlenilecek görev ve konumların doğuştan getirilen biyolojik ölçütlere bağlanması anlamına gelir. Ayrımcılığı ve yasaklarıyla burjuva kapitalist sömürü düzenlerinde bunalım dönemlerinde kullanıma sokulacak ırkçılık ideolojisine en fazla yaklaşanıdır. Tek eksiği Alman Aryan ırkçılığında görülecek bir "ırksal temizlik" öğesinin bulunmamasıdır. Brahmanlar kastı Sati "terör geleneği" Nazi "devlet terörü" ile karşılaştırıldığında, ölen Brahman'ın cesedinin yakılış töreninde, karısının (yaşına bakılmadan) kocasına bağlanıp diri diri yakılması (Moore, Jr., 2016, s.403,414) simgesel çapta bile olsa bu eksikliği de tamamlıyor sayılabilir.

4.4. Eski Grek Uygarlığı Kent Devletleri Aristokrasilerinden ve Geç Ortaçağ Batı Feodal Topluluklarından "Erken Irkçılık" Örnekleri

Eski Grek kent devletleri, toplumsal artı aktarım kaynağı üretim araçları sayılabilecek toprak ve kölelerin sahibi aristokratlarca yönetilmiştir. Bu gerçeklik "aristokrasi" sözcüğünde yansıtılmış bulunmaktadır. Gerçekten "aristokrasi, iyilerin (Gr. *aristoi*)

iyi soylu olanların yönetimi anlamına gelmektedir. Neden iyi? Yönetilenler karşısındaki yüksek konumları (Grek çoktanrıci dinsel inançlarının yansıttığı Homeros Destanları kahramanlarından açıkça anlaşılacağı gibi) "tanrısoylu" olmaları inancına dayandırıldığından. Benzeri bir "aristokratik ırkçı düşünüş" örneği, Ortaçağ'ın sonlarında, Yeniçağ'ın başlarında, yükselen burjuvaziye karşı feodal beylerin geleneksel ayrıcalıklarını budamaya kalkan mutlak monarkların karşısına "kılıç hakkı" savıyla çıkan bir Fransız soylusunun ırkçı düşünüşünde görülecektir.

4.5. Platon'un "Damızlıkçı" İnançlarına Dayandırdığı "Aristokratik İrkçı" Ütopyacı Düşünüşü

Hemen hemen bütün aristokratlar ve Platon gibi (yönetici kadroya girememiş) aristokrat düşünürler, soykütüklerini tanrı ya da tanrıçalara dayandırmaktaydılar. Ortalıklerde, Atina'nın son kralı Kodros'un da soyunu, ilk kralı olduğuna inanılan Atreus'a dayandırdığı söylentisi dolaştırılmaktaydı. Bunu "Atreusoğulları" sanından biliyoruz. Atreus da babasının baştanrı Zeus olduğu savındaymış. Platon ise soyunu okyanuslar tanrısı Poseidon'a dayandırmıştır.

Bu iki inançla bağlantılı düşüncelerin hedefi neydi? Amaç, toplumdaki yönetenler-yönetilenler, çalışanlar-çalıştıranlar, sömürülenler-sömürenler ayrımını onaylamaktı. Devletin kaba gücü ve toplumun dinsel inanç düzenekleriyle kuşaktan kuşağa geçirilen düşünce ve değerleri yoluyla insanların bir tür "gönüllü kulluk" psikolojisi içine sokulmalarıydı.

Grek mitolojisinde, Olympos tanrı ve tanrıçaların yeryüzündeki (çoğu aristokrat olan) insanlarla sevişerek, onlardan yarı tanrı "kahramanlar" edinmeleriyle ilgili mitoslar vardır. Klasik Grek kültürünün, Ortadoğu-Batı dinsel inançlar geleneğinin yaratan tanrı ile yaratılan kul arasında aşılmaz uçurumlar konmuş olmasına göre çok daha "insancıl", daha "budünyacı" değerlere açık olduğu yorumları yapılmaktadır. Madalyonun bir yüzü gerçekten böyle (daha eşitlikçi) görünür. Ancak öteki yüzüne bakıldığında insanlığın 1. "Tanrılar" 2. "Tanrısoylu Kahramanlar" ve 3. "Sıradan İnsanlar" olarak (kafalarda) kastlara ayrıldığı anlaşılacaktır. Bu inancın ideolojik işlevi, tanrısoylu aristokratların kent devletleri toplumlarını yönetme hakkına ve erdemine doğuştan sahip oldukları inancını yerleştirmektir. Bu inanca katılan, aristokrasiye boyun eğecek, katılmayan dinsiz, tanrısal (eşitsizlikçi) düzene başkaldıran bir alçak sayılacaktır. Böylece onların (Demos'un=Halkın) yönetime katılma savına kulak tıkanacaktır.

"Kahramanlar Mitosu" bir ırkçı düşünüş ideolojisi sayılabilir mi? Bakalım:

Soyunu Poseidon'a dayayan bir aristokrat düşünür olan, mutlak gerçeği ve yetkin toplumsal düzeni bildiğine inanan filozof Platon'un "ütopik toplum tasarımı" ürünü *Devlet* diyalogundan bir pasajın (459a-460a'dan, Şenel, 1993, s.50; Platon, 2018 yeni baskı.) aktarılması yoruma gerek bırakmayacak:

"... Peki evlenmeler nasıl yararlı olabilir?... Bunu söylemeyi sana bırakıyorum Glaukon... Çünkü senin evinde en iyi cinsten av köpekleri ve kuşlar gördüm... [onları] üretmek için iyiye kötüye bakmaz mısın, yoksa en iyilerini mi çiftleştirirsin?... Üretmede bunları göz önünde tutmazsan kuşların, köpeklerin cinsi bir hayli bozulur değil mi?... İnsan cinsi için de durum aynı olduğuna göre bekçilerimizin [ideal devletin Savaşçılar kastının] ne kadar üstün cins olması gerek... Üzerinde anlaştığımız ilkelere göre [erkek, kadın] her iki cinsin en iyilerinin en fazla, en kötülerinin de en az çiftleştirilmesi gerekir. Ayrıca en kötülerinin değil en iyilerinin çocuklarını büyütmeliyiz ki sürünün cinsi bozulmasın... Bundan başka savaşta ve başka işlerde yararlılık gösteren gençlere, kadınlarla herkesten daha çok yatma hakkı tanınmalı, kendilerinden alabildiğimiz kadar çok döl almak için... Doğan çocuklara gelince, (bakıcı kadınlar) doğuştan bir eksiği olan çocukları da gözden uzak uygun bir yere [Platon'un örnek alıp adını kendine sakladığı Sparta kent devleti garnizonunda Tygetus dağının Apothetae mağarasındaki çocuk mezarlığına bırakıldığı gibi] bırakır... Öyleyse delikanlılarımızla genç kızlarımızı düğün dernek evlendireceğiz. Kurbanlar keseceğiz... Evlenmelerinin sayısını devlet adamları, savaşlara, hastalıklara... [göre] kestirecek... Öyle ki, devlet toplumun azalmasını da önleyecek, çoğalmasını da."

Bunu *İrk ve İrkçilik Düşüncesi* yapıtımda (Şenel, 1993, s.49'da) "ütopyacı ırkçılık" olarak nitelemiştim. Onu izleyen bazı yazılarımda (örneğin Şenel, 2020, s.9'da) Platon'un bu düşünüşünün (ırkçılığın bir altbaşlığı sayılıp) daha özgül olarak "Damızlıkçılık" (Damızlıkçı İrkçilik) kavramı ile de nitelenebileceğini önermiştim.

4.6. Kont Boulainvilliers'nin "Aristokratik İrkçı" Düşünüşü: Cermen ve Frank Atalarının Galli ve Romalı Kelt İrkleri Serf Konumuna Düşürüşlerinin Ödülü "Kılıç Hakkı" Ayrıcalıkları

Avrupa'da mutlak monarşinin 16. ve 17. yüzyıllarda gösterdiği gelişmeler karşısında, François Hatman,

Christopher Shevri gibi soylular, Frank kabileleri dönemini ülküleştiren yazılar yazmışlardı. Onlardan yüz yıl kadar sonra bir başka Fransız soylusu, Kont Henri Boulainvilliers (1658-1722) ise, *Essai sur la noblesse* [Soyluluk Üzerine Deneme] adlı (ölümünden sonra 1732'de basılan) yapıtında bu yolda geliştirilen tepkileri ve düşünceleri sistemeleştirip bir "aristokratik ırkçılık" öğretisi öne sürüldü. Boulainvilliers, bu yapıtında, Fransız soylularının ayrıcalıklarının bir bir ellerinden almaya başlayan mutlak monarşiye karşı soyluları bir ırk öğretisiyle savunmaya çalışıyordu. O'na göre, soylular ayrıcalıklarını, sanıldığı gibi kraldan değil, Cermen ve Frank atalarının Galli ve Romalı Keltler olan yerlileri egemenlikleri altına alarak, demek ki fetih hakkıyla elde etmişlerdi. Dolayısıyla, kral vermediği bir şeyi onlardan geri alamazdı.

Boulainvilliers' e göre Fransa halkı türdeş bir ulus değildi. İnsanları eşit olmayan iki farklı ırktan oluşan bir topluluktu. Bu insanların kökenleri aynı olmadığı için aynı haklara da sahip olamazlardı. Çünkü Frank ve Cermen akınlarının fatihleri olan soylular yerli halklara boyun eğdirmişlerdi. Yerli halklar ise bağımsız yaşama haklarını yitirerek serf durumuna düşmüşlerdi. Gününün gerçek Fransızları, onları boyunduruk altına alan soylulardı. Üçüncü zümreyi (katmanı) oluşturan halk ise o serflerin soyuydu. Merkezli (merkezi) mutlak monarşinin başında bulunan krallara gelince, yerli bulaşık ırkın piçleri olduklarından, Frank ırkını, yani soyluları yok etmeye karar vermişlerdi. Ve bu amaçlarını gerçekleştirmek için Galli serflere özgürlük tanımışlardı. Bu durum karşısında soylu Cermen ırkının bir kolu olan Franklar ayrıcalıklarını ve topraklarını sonuna dek savunmalıydılar (**Nazım Hikmet, 1975, s.19-20; Cassirer, 1966, s.229**).

Boulainvilliers'nin "Kılıç Hakkı" anlayışının, üç yüzyıl sonra toplumumuzun bir politikacısının, Osmanlı İmparatorluğunun bir etnik topluluğuna uygulandığı "tehcir" politikasının acı bir sonucunu "Kılıç Artıkları" sözüyle hoş gösterebilmesi, apaçık ırkçılık olup, acı bir gerçekliğimizdir.

5. Sözde Bilimsel Irk Kavramının Önerilişi Sırasında (Onsekizinci Yüzyılda) Irkçı Nefret ve Önyargılar

Kapitalist burjuvazinin yükseliş döneminde, ırk olgusuna da bilimsel yaklaşılmasını sağlayacak yeni bilim dalları ortaya çıktı. Bunlar genelde, insanlığın inanca dayanak, ötedünyacı değerlerin savunulduğu dinci düşünüş ve ideolojinin zincirlerin-

den kurtulma çabasının ürünleriydi. "Aydınlanma" düşün akımının ideologları, kendilerini evrensel insanlık yararına budünyacı, laik kültürün öncüleri ve sözcüleri olarak görmekteydiler. Burjuva yöneticileri ve eğitimcilerince de böyle görülmekteydiler. Bununla birlikte, aynı zamanda burjuvazinin (ister istemez) ekonomik, toplumsal, yönetsel ideolojik gereksinimlerine hizmet etmekteydiler. Bu yoldaki çabaları ve katkıları, kapitalizmin sömürgeci, emperyalist açılım dönemine geçilişiyle "sözdebilimsel" ırkçı öğretilere dek uzanacaktır.

Böyle bir eğilimin ipuçlarını aydınlanma çağının dünya çapında ün kazanacak politikacı, bilgin ve düşünürlerinin (haklarındaki kaynaklarda pek sözü edilmeyen, pek bilinmeyen) ırkçı düşünüş ve önyargılarında görmek şaşırtıcı olacaktır. Öyle ki, ilk çıkışında "aristokratik" bir öğreti olduğunu gördüğümüz ırkçılığın, feodal kalıntı sayılabilecek soyluluk düşünün kuruntuları ile, Avrupa burjuvazisinin, "köleci kapitalist" koloncilik/sömürgecilik döneminde yerli halklara ve Siyah kölelere karşı olumsuz duygu (nefret) ve önyargılarının birleşmesinin ürünü olduğu bile öne sürülebilir. İşte örnekleri:

Amerikalı (sağcı) devlet adamı, bilgin, düşünür olan, insan cinsi için ("araç kullanan canlı türü" anlamında *Homo faber* bilimsel kavramını öneren) Benjamin Franklin (1706-1790) "Zenci, olabildiğince çok yiyen, buna karşılık çok az çalışan bir hayvandır" diyebilmişti. Felsefesinde inanca karşı aklı, rasyonel düşünüşü savunan Kant (1724-1804) Siyahları doğuştan "eksik akıllı" bulmuştu. David Hume (1711-1776) "Beyaz dışında hiçbir ırktan önemli bir eylem, düşünce, sanat, bilim adamı çıkmadığını" söylemişti. Voltaire, "Tarih Felsefesi" adlı (1765 tarihli) yapıtında, Zencileri "yassı burunları, düşük zekâlarıyla öteki insanlardan apayrı bir tür" olarak görmüştü (**Özbek, 1979, s.18'den Şenel, 1993, s.57**).

6. Bilimsel Irk Kavramı Sonrasında (19.-20. yüzyıllarda) Irkçı Düşünüş ve Akımlar

Çağdaş ırkçı düşünüş ve tutumlar, Ortaçağ feodal toplumlarından Yeniçağ burjuva toplumlarına geçiş yüzyılları koşullarında örgütlendirilip kurumsallaştırıldı. Haçlı Akınları'nı izleyen (kabaca 14.-15.) yüzyıllarda, Ortadoğu-Avrupa denizaşırı ticareti hızla geliştirdi. Öyle ki tarıma dayanan uygar toplumlarda, tarım emekçilerinden sağılıp feodal beylere, kiliseye ve yöneticilere aktarılan toplumsal

Tablo 1. Linneaus, *Systeme Naturae* (1735) yapıtında canlıları şöyle sınıflandırmıştı:

Kategori	Takson
Alem (Kingdom)	Hayvanlar (Alemi)
Mertebe (Grade)	Tekhücreli hayvanlar
Kol (Phylum)	Omurgalılar
Sınıf (Class)	Memeliler
Takım (Order)	Primatlar (İri beyinli memeliler)
Familya (Aile)	Hominidler (İnsansılar)
Cins (Genus)	Homo (fosil ve yaşayan insan cinsleri)
Tür (Species)	sapiens (tür)
Alttür (Race)	Kafkasyalı (Beyaz) Irk

artıların tutarı azalırken, ticaret ve malyapımı alanlarında üretilen “toplumsal artı” onu aşmıştı. Ticaret Devrimi’nde (16.-17. yüzyıllarda) ve yeni toplumsal artı kaynağı Endüstri Devrimi (18. yüzyıl) sırasında doruğuna çıktı. Söz konusu kaynaklarda kentli emekçilerce yaratılan artı, kentli (burjuva) kesimlere aktarılıyordu. Bu yeni egemen üretim biçimi ve üretim ilişkileri, kiliseye ve feodal beylere artı aktarımı düzeneklerinin yeniden üretilmesine yarayan dinsel düşünüş ve ideolojiyi gözden düşürdü: Kentli sınıfların ticaret ve endüstri kapitalinin hızla gelişen olanaklarıyla, teknoloji, bilim, bilimsel düşünüş alanında uzmanlaşan kesimler beslenebildi. Sonuçta, dinsel düşünüş ve dinsel ideolojinin karşısına budünyacı değer ve amaçlar için kullanılan bilimsel düşünüş ve teknoloji çıktı. Yeni yeni bilim dalları gelişti. Bunlardan en önemlileri Yeniçağ Doğa Felsefesi doğrultusunda geliştirilen doğa bilimleriydi. Cansız doğa alanının Astronomi, Coğrafya, Jeoloji gibi bilimleri canlandı. Onları, canlı doğa olgularının bilimsel yöntemlerle incelendiği Biyoloji, Zooloji, Botanik, Antropoloji izleyecekti. Doğa bilimcileri (naturalistler) incelemelerini canlıların sınıflandırılmasıyla başlatmak gereksinimi duydular. Bu gereksinime yanıt veren ve sınıflandırması benimsenen bilgin İsveçli Linneé (Lat. Linneaus) oldu.

6.1. Canlıların Sınıflandırılmasıyla Başlatılan Sözdabilimsel İrkçilik

Her bir canlı türü, ona verilen Latince ad ile ve onun önüne konan, bağlı bulunduğu cinsin gene Latince adı (ilk harfi majüskül ile ötekiler italikle) yazılarak türler birbirinden ayırt edilmiş olur. Bütün bilimcilerce benimsenip bugün de kullanılan bu adlandırma dizgesi, saptanıp, sınıflandırılıp, adlandırılan canlı türlerinin sınırlarının, birbiriyle karışmayacak derecede kesin çizilmesini sağlamıştır. Böylece “ırk” kavramının da bilimsel tanımı olanağı doğmuştur. Ayrıca canlı türleri hakkında edinilen bilimsel bilgi birikimi Fizik Antropoloji bilginlerini bir hayvan türünün saptanmasında, benzeri hayvanlarla çiftleşebilmesi ölçütüne götürmüştür. Ender koşullarda çiftleşmiş, çiftleştirilmiş hatta (eşek ile at gibi) üreyebilmiş olsalar da yavruları (katık gibi kısır olup) üreyemeyenler aynı cinsten sayılmazlar. Bir türün alttürü (ırkı) bilinip üreyebilenlerin biyolojik evrimle daha da farklılaşarak çiftleşemez duruma gelmeleriyle yeni bir hayvan türü doğmuş sayılıp, ona yeni bir ad verilir.

Bu bilgilerin ırk ve ırkçılık ile ilişkisi, yeryüzündeki tüm *Homo sapiens* popülasyonlarının tüm ırklarının yavrularının cinsel erginliğe ulaşınca birbirleriyle üreyebilmesinin anlaşılmasıyla kurulmuştur. Böylece ırklar arasında onların üstün-aşa-

ği diye derecelendirmesini kanıtlayacak doğuştan farkların bulunmadığının bilimsel kanıtını oluşturmasıdır. Sonunda, genetik ve fizyolojik değişiklikler (biyolojik evrim) alanı ile doğum sonrası kazanımlar (kültürel evrim) alanını bilinçli bilinçsiz, bilerek bilmeyerek karıştıran Sosyal Darvinci, Irkçı, Faşist düşünüş ve değerlerin hiç bir bilimsel değerinin bulunmadığı anlaşılmıştır.

Ne yazık ki, "Taksonomi" denen canlıları sınıflandırma bilgi dalının kurucusu Linneaus da, az çok bilimsel sayılabilecek bir ırk sınıflandırması önermiş olsa da, anlaşılan zamanının bilisizlerinin (cahillerinin) olduğu kadar eşitsizlikçi inanç ve dünyagörüşü sahibi Batı aydınlarının etkisinden, önyargılarından, ırklar ile karakterler arasında nedensel bağlantılar kurulması düşünsel geleneğinden kendini kurtaramamıştır:

- *Homo sapiens africanus negrus* (Afrikalı Siyah Irk) Linneaus'a göre (hayvana yakın nitelikleriyle) ırklar sıradüzeninde en aşağı konumdadır.
- *Homo sapiens europeus albesceni* (Avrupalı Beyaz Irk) etkin (aktif) ve beceriklidir.
- *Homo sapiens asiaticus fuscusens* (Asyalı Kahverengi Irk) sert, kendini beğenmiş, cimridir.
- *Homo sapiens americanus rubescens* (Amerikalı Kızıl Irk) becerikli ama tembel insanlardan oluşur görüşünü savunmuştu (**Harris'den Şenel, 1993, s.14**).

İrkların bu sınıflandırmasına daha sonra, ırklar ile karakterler (biyolojik evrimsel özelliklerle kültürel evrimsel özellikler) arasında hiç bir nedensel bağlantı kurmaya kalkılmayan bir bilimsel ırk anlayışıyla yeni bir biçim:

1. Kafkasyalı (Beyaz) Irk (Akdenizli, Alpli, Nordik dalları)
2. Mongoloid (Sarı) Irk
3. Negroid (Siyah) Irk
4. Kızılderili (Amerika Yerlisi) Irk
5. Malayalı (Kahverengi derili) Irk

biçimi verilmiştir (**Şenel, 2002, s.32 Dobhansky, "Race", 1962**)

6.2. Evrim Kuramının Irkçı Düşünüşe Katkısı: Sosyal Darvencilik

Darwin'in *Türlerin Kökeni* (1859) yapıtının, tam başlığıyla "The Origin of Species by Means of *Natural Selection* or, The Preservation of *Favoured Races in*

the Struggle for Life" (Türkçesi "Türlerin Kökeni, Varlıklarını *Doğal Ayıklanma/Seçilim* Yollarıyla Sürdürmeleri, ya da *Kayırlmış Irkların Yaşam Savaşımında* Tutunabilmeleri Üzerine" olarak çevrilebilecek) adı, evrim kuramının çeşitli anlayış ve yorumlarına yol açabilecek bir bulanıklık taşımaktaydı. Adında (İngilizce aslındaki ve Türkçe çevirimdeki italikler ile vurguladığım) sözcükleri kullanmış olmasına bakılıp, kuramında "Evrim" in zamanının İngiltere'sinin "vahşi kapitalizm" döneminin "gırtlak kesmeceğine" (İng. *cut throat*) daha yumuşatılmış Türkçesiyle "gırtlak gırtlığa" yarışma (rekabet) gerçekliğinden (pek de rahatsız olmadan) esinlendiği söylenebilir.

Bu görünüşümün gerisinde Benjamin Farrington'un *What Darwin Really Said* (Türkçeye *Darwin Gerçeği* adıyla, 1987 yılında) çevrilen yapıtındaki Darwin eleştirisinden (bilinçli, bilinçsiz) etkilenmem bulunabilir. Farrington'a göre iyi bir bilimci, kötü bir felsefeci olan Darwin "beyin" ile "zihin"i karıştırmıştı. Ben bunu Darwin'in "Biyolojik/Organik Evrim" ile "Toplumsal/Kültürel Evrim" olgularını ayırt edememesi olarak anlıyorum.

Evrim, burjuva düşünürleri arasında Darwin'in yapıtı öncesindeki onyılların ateşli tartışma konusuydu. Gerisinde, Ortaçağ feodal üretim ilişkilerinin dinsel düşünüş ve ötedünyacı, aşkınözneci değerlerine karşı, burjuvazinin, budünyacı, bilimsel düşünüşü yayma ve geliştirme çabası yatmaktaydı. Bu çabanın ve Evrim kuramının bir ürünü de, İngiliz düşünürü Herbert Spencer'in Darwin'in *Türlerin Kökeni*'nden dört yıl önce (1855'te) yayınlanan "Psikolojinin İlkeleri" yapıtı oldu. Bu yapıttaki düşünceler, Darvencilik'in "Sosyal Darvencilik" denecek dalının ilk kaynağını oluşturdu.

Burada Spencer, biyolojik evrim gibi toplumsal evrimin de, doğal ayıklanma ve en uygun olanın varlığını sürdürmesi, ötekilerin elenmesi düzeneğiyle işleyeceğini ileri sürdü. Bununla sınırsız bir yarışma (rekabet) ortamında varlığı sürdürebilmenin, savaşım gücünün yüksekliğine bağlı olduğu savıyla, üzerinde ırkçılık düşünüş, eylem ve tutumlarının geliştirilebileceği yolu göstermiş oluyordu. Nietzsche'nin (1844-1900) "istenç (irade) gücü"ne vurgusunun, Hıristiyanlığın "köle ahlakı"na karşı "üstinsan" a ulaşmayı amaçlayan kültürel evrimci anlayışının (Naziler bu düşüncelerinden beslenmiş olsalar) da "Prusyalı sığır ırk" nitelemesini kullanan Nietzsche'nin Sosyal Darvinci sayılıp sayılmayacağı tartışmalı.

Ama Spencer'e ne demeli? Savaşın, toplumların ilkel dönemlerinde "aşağı ırkların yok edilmesi" yoluyla üstünlerden yana bir denge kurduğunu kabul etmektedir. Ancak, yorumuna endüstri toplumu geliştikçe zayıfların ayıklanmasının "endüstri savaşı" yoluyla olacağını da eklemiştir. Dahası ırkı, üzerinde bir tarih felsefesi kurulabilecek en çürük temel olarak görüyordu (Oppenheimer, 2005, s.170).

Spencer'in açtığı bu düşünsel yolda ilerleyen Sosyal Darvinsler, toplumlarda devrimci, reformcu girişimlerin, ekonominin ve toplumun gelişmesini ters yönde etkileyeceğini ileri süreceklerdi. Uluslararası ilişkilerde savaşın, güçlü ulus ve ırkların güçsüzleri ayıklamasına yarayacağını yazacaklardı (**Şenel, 1993, s.59-60**). Ulus içinde yoksulların, hastaların, yaşlıların elenmesini engelleyecek sosyal yardım kurumlarına, halkın devlet okullarında, eğitilmesine, kamuya açık kitaplıklara, zorunlu aşılamalara, devlet hastanelerine ("devletin endüstri savaşına" dışarıdan karışması olarak görüp) karşı çıkacaklardı (**Gossett, 1975, s.97**). Bu tutumlarıyla denebilir ki bir bakıma neoliberalizm kehanetinde bulunmuş oluyorlardı.

Batılı Sosyal Darwinçi yazarların düşüncelerinden, "bilimsel" düşünüşlü Osmanlı aydınları ve Cumhuriyet yazarları bile etkileneceklerdi (**Timur, Yapıt Dergisi, Sayı:5, s.91: "Batı İdeolojisi, Irkçılık ve Ulusal Kimlik Sorunumuz"; İnan, 1947, s.10**). Öyle ki Prens Sabahattin yozlaşmış Anadolu ırklarının, Avrupa'dan getirilecek "damızlıklar" ile ıslah edilmesini önerecekti. Türk Tarih Kurumu, 1947 yılında yayınlanan bir yapıtta, 6400 kişiyi kapsayan, kafatasçılığı da içeren antropometrik araştırma sonuçlarını "Türk Irkının Vatanı Anadolu" başlığıyla duyuracaktı.

6.3. Irkçılığa Su Taşıyan Öteki (Sözde) Bilimsel Akımlar

Irk ve Irkçılık Düşüncesi içinde (s.64-89 arasında) "Öjenik" [sağlıklı doğuş] "Soyağacı [soykütüğü] Düşkünlüğü ve Irkçılık", "Antropoloji, Antropometri ve Irkçılık", "Kranioyoloji" [Kafatasçılık] Fizyonomi ["fizyoloji" değil] "Frenoloji" (*Phrenology*) kafatasından, yüzden karakter okuma sözdebilimi ve Irkçılık, "Filoloji ve Irkçılık", "Kolonikilik ve Irkçılık", "... Zekâ Testleri ve Irkçılık" içbaşıkları altında ele alınıp eleştirilmiş bulunuyor.

Irkçı düşünüş ve tutumların tarihçesinde bu sözdebilimsel çabaların kafa bulandırıcı açıklamaları (bir bilimsel dergi yazısında) üzerinde (kitaptaki ayrın-

lılarıyla) durmaya değmez. Çoğunun üreticilerinin kafasındaki amacın, sınıf savaşında egemen yönetici sınıflara "ideolojik silah" sağlamak olup olmadığına eleştirel gözle bakıvermek yeter. Asıl, ırkçılık üzerinden yürütülen ideolojik savaşımın gelişme evrelerine odaklanmak gerekir.

Söz konusu evreler ele alınmadan önce, değişen koşullara göre gereksinim duyuldukça ileri sürülecek ırkçı sözdebilimlerin bazıları hakkında birkaç tümceyle de olsa söz etmeden olmaz.

Yeni Darvinscilik ve Irkçılık: Evrim biyolojisi çalışmaları, çok geçmeden, canlıların organlarındaki değişme ve gelişmelerin, ancak uzun zaman aralıklarında gözlemlerle anlaşılabilir "doğal ayıklanma/doğal seçim" olgularından çok (Darwin ve Spencer döneminde bilinmeyen) DNA, RNA dizilim birimleri olan genlerdeki değişiklikler düzeneğiyle gerçekleşen neden-sonuç bağlantılarıyla oluştuğu gerçeğini ortaya çıkardı (**Göksel ve Şenel, Der. (1987) *Biyoteknoloji Genetik Mühendisliği ve İnsanlığın Geleceği***).

Başlarda genlerin, moleküler biyolojik çevrede, çoğu kez bilinmeyen nedenlerle "birdenbire" değiştiği anlatıldı. Bu yönde geliştirilen "Yeni Darwinçi" bakış açısı ürünü araştırma ve yorumlarda, genlerin dış biyolojik, çevresel etmenlere (hücre çekirdeği içinde) sınımsız kapalı, dolayısıyla bu yolda genetik değişimin çok ağır işleyen bir süreç olacağı görüşüne varıldı. Bu görüşten gidilerek, doğuştan yeteneklere öncelik tanınan ojenik, ırkçı görüşlere, "saf ırkların" varlığı, yoksa da bilimsel yollardan yaratılabileceği inançlarına dek varılabilecekti. Böyle düşünceler ise, kişilerin, toplumların, sınıfların eşitsizliği önyargılarından beslenip pekiştirebilmekteydi.

Etholoji ve Irkçılık: Etnoloji ile karıştırılma riski taşıyan bu bilimsel [?] araştırma alanında, biyolojik/genetik yapısı temelde öteki hayvanlardan farksız (Şempanze, Goril gibi) bazı *Hominoid* (İnsanimsı) cinslerinin türlerininkilerle yüzde doksan dokuzlar derecesinde ortak *Homo sapiens* türünün davranışlarını anlayıp anlamlandırmak amaçlı çıkarsamalara ve girişildi. Amaç, hayvanların (laboratuvarlardaki, kafeslerdeki hayvanların değil) doğal ortamlarındaki davranışlarından, kültürel evrim ortamında yaşayan insanlar ve insan topluluklarını için de geçerli genellemelerde bulunmaktı. Gerçekten Türkçe'ye "Karakterbilim" olarak çevrilen Etholoji'nin kurucusu Nobel ödüllü Konrad Lorenz, "Saldırı Üzerine" adlı (1963 tarihli) yapıtında, daha çok hayvan

davranışları üzerinde yürütülen bilimsel gözlemlerden insan topluluklarını da içeren sonuçlar çıkarılmaya çalıştı. Ulaştığı sonuçlara dayanarak, evrensel barış özleminin bir düş, saldırganlığın ise doğuştan, doğal ve evrimci süreçler için yararlı bir içgüdü olduğu genellemesinde bulundu (**Lorenz, 1963**).

Etik (ahlak felsefesi) alanında ise, yüreklere soğuk sular serpecek [?] şu ödünü veriyordu: Çağdaş uygar toplumlarda bu içgüdü, çocuklarda, gençlerde spor yarışmaları gibi yararlı alanlara yönlendirilebilirdi. Sosyobiyojoloji disiplininin kurucusu olacak O. Wilson insanlıktan böyle bir ödünü bile esirgeyecekti.

Sosyobiyojoloji ve Irkçılık: Amerikalı Entomolog (Böcekbilimci) Edward O. Wilson, *Sociobiology: A New Synthesis* (1975) adlı yapıtında (Wilson, 1975 ve Wilson, 1980 özet) "Genetik indirgemecilik" olarak nitelenebilecek bir yola saptı. Toplum bilimlerinin (Sosyolojinin, Ekonominin, Siyaset Biliminin) hatta felsefenin, Sosyobiyojolojinin alt dalları konumuna getirilmesini istedi.

Çünkü Wilson'a göre insan varlığının, biyolojisinin, toplumsal kurumlarının temelinde, genler ve genlerde oluşan mutasyonlar vardı. Dahası bütün canlıların tek ereği, yaşarkalma yolunda genlerini uzam (mekan) ve zaman içinde olabildiğince fazla yaymaktı. Bu açıdan değerlendirildiğinde, Ahlak kurallarının ve Ahlak Felsefesi değerlerinin hiçbir geçerliliği, hiçbir önemi yoktu. İnsanlığın toplum bilimleri, hukuk, ahlak değerleri alanlarındaki bütün kültürel evrimsel kazanımlarının sıfırlandığı kabus gibi bir insan anlayışı! Bu anlayışla, daha fazla çiftleşip üreme yolunda cinsler, türler, ırklar arasında yarışma (kavga, savaş, soykırım ile yaşarkalma (İng. *survival*) çabaları, (O. Wilson'un kendi deyişiyle) "genetik ahlaka uygun" sayılmıyordu. "Yoksa Hiroşima'ya, Nagazaki'ye A. Bombaları nasıl atılabilecekti!" kinayesini hakeden bir görüş!

Genetik Mühendisliği, Biyoteknoloji ve Irkçılık: Bilim, bilimsel düşünüş ve teknoloji, 20. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak, "Bilimsel Devrim" doruğuna yükselecek bir hızlı gelişme sürecine girdi (**Göksel ve Şenel, Der., 1987**). Bu devrimin başlıca motorları (Yapay Zeka'ya uzanacak) Bilişim Teknolojisi ve insandan ayırt edilemeyecek hizmetçi robotlar yaratabilme gizilgücünde Biyoteknoloji oldu.

Biyoteknolojide (bildik) gelişmelerin ayrıntılarına girmek gereksiz. Bugünden ulaşılan sonuçlar, Aldous Huxley'in *Yeni Cesur Dünya* (**Huxley, 1931**)

distopyası toplumunun gerçekleştirilebileceğini gösteriyor. Orada insanlığın "tüpbebek" yöntemleriyle klonlanarak, birbirinin özdeşi insanlardan oluşacak Alfa, Beta, Delta ırklarından söz edilir. Genetik yapıları, örneğin Deltaların, kendilerine çizilen yazgı olan en sevimsiz işleri yakınmadan, sorgulamadan yapabilmelerine ayarlanmış. Benzer biçimde Biyoteknoloji ile (İnsan fetüsü klonlama girişimi yarı yoldayken yasaklanmış olsa da) şimdiden fare, koyun klonlanıp yaşatılmaması (**Herkes Bilim Teknoloji Dergisi, 2023, Sayı: 297,298**) melez hayvan cinsleri klonlama yolunda bugünden Çakal-Kurt, Balina-Yunus, Aslan-Kaplan, Köpek-Tilki karışımı hayvan cinsleri yetiştirilip adlandırılmış bulunuyor. Bu durumda biyoteknolojiyle (etnik arındırmalara, soykırımlara, sınıf savaşlarına gereksinim duyulmadan) ırkayırıcı kast toplumları kurmayı düşünenler çıkabilir. Ama karşılarında kültürel evrimsel kazanımları kültürel aktarım ve eğitim yoluyla öğrenip içselleştirmiş kişilerden oluşacak, sayıları gittikçe artan "insanları" bulacaklardır.

7. Burjuvazinin Irkçılık Öğretisini Benimsemesi Ortadoğu-Batı kültür geleneğinde, ilk (sözdebilimsel) ırkçı düşünüş örneğinin, yeniçağın başlarında feodal beylerin geleneksel ayrıcalıklarını ellerinden almaya kalkan mutlak monarklara karşı çıkararak "kılıç hakkı"na dayandıran bir soylu olan Boulainvilliers'nin ırkçı düşünlere verildiğini yazmıştım. Bu, savları tarihsel gerçekler olan Cermen-Frank barbar akınlarına ve fetihlerine dayandırılan bir "aristokratik ırkçılık" ideolojisiydi. Irkçılık İdeolojisine ilerde yeniçağ Avrupasında, Polonyalı bir Yahudi olan Gumplowicz'in yapıtıyla burjuvaziden yana yontulabilecek bir biçim kazandırılacaktı.

Gumplowicz'in Yapıtıyla Burjuvaziye Sunuluşu: "Çatışma kuramcıları"ndan biri, Polonyalı bir Yahudi, Ludwig Gumplowicz (1838-1909) "İrklar Savaşı" adlı yapıtında, ırkçılık öğretisinin aristokrasiden burjuvaziye geçirilmesi yolunda ilk adımlardan birini attı. Gumplowicz'e göre uygarlık tarihi, önce ilkel ırklar arasında, sonra devletler arasında bir ırkın ötekini fethettiği bir savaş alanıydı. Her devlet içinde sınıflar arasında, dışında uluslar arasında kavga olmak üzere, sürekli bir savaşımın tarihiydi. Zamanının toplumları ise, iki yönetici ırk, bir de avam ırk olmak üzere, üç öğeden kuruluydu. Örnek olarak aldığı Macaristan'da, Macar soyluları askeri ve siyasi yönetimi ellerinde tutuyor, Yahudiler ticareti, endüstriyi, bankacılığı yönetiyorlardı (**Şenel, 1993, s.84**).

Gobineau'nun "İrkların Eşitsizliği" Yapıtıyla Irkçılığın Koloniciliğe Araç Edilişi: Gumpłowicz'in başlattığı işi, Gobineau, Wagner sürdürecektir, Rosenberg tamamlayacaktır. Bu yazarlar ırkçılığı yalnızca ulusçu bir öğreti biçimine sokmakla kalmayacaklardı. Onun Beyaz ırkçılığı biçiminde daha önceden var olan emperyalist boyutlarını geliştireceklerdi. Böylece ırkçılık öğretisi, artık genel olarak Beyazların ya da Avrupa halklarının sömürgeci öğretisi olmaktan öte, Batı'nın belli bazı uluslarının emperyalist öğretisi biçimine sokulacaktır. Ayrıca ırkçılık öğretisine daha derin bir tarih boyutu, daha tutkulu bir gelecek düşü, daha sistemli bir tarih felsefesi eklenerek, ırkçılık, bir ideolojik dünyagörüşü, bir felsefe durumuna yükseltilecektir.

Kaynaklarda, William Lawrence'in 1816-1818 arasında yaptığı konuşmalarda, ırkların eşitsiz, zencilerin Avrupalılardan çok maymunlara yakın olduğunu anlatarak üstün-aşağı ırk ayrımını Siyah-Beyaz ayrımcılığının ötesine taşıyıp, Avrupa toplumlarının içine sokan ilk antropolog olduğu belirtiliyor.

Kont Joseph Arthur de Gobineau (1816-1882) ise, adından da anlaşılacağı gibi, bir Fransız soylusuydu. Ama Fransız Devrimi ertesinin çoğu soylusu gibi, sürekli onuru kırılmış bir aileden geliyordu. Nefret ettiği burjuva düzeninin yoksulluk koşulları içinde yaşamak zorunda bıraktığı bir yazardı. Kırılan soyluluk onurunu, soyluluğu yücelterek onarmaya çalışması doğaldı. Bu tutkuyla yazdığı *l'Essai sur l'inégalité des races humaines* (İnsan İrklarının Eşitsizliği Üstüne Bir Deneme) adlı (1853-1855 tarihli) dört ciltlik kitabında, ırkçı düşüncelerini, Boulainvilliers'in Fransız halkını oluşturan soylu Cermen ırkı ile serf Kelt ırkları hakkındaki görüşlerini benimseyerek başlatır. Boulainvilliers'in düşüncelerini Fransa dışına taşıyıp, tüm dünyayı ve tüm tarihi kapsayacak biçimde genelleştirme çabası gösterir. Bu çabası, zamanının Avrupa toplumlarının sömürgeci yayılması ürünü Kolonicilik Dönemi ile uyumludur. İrkçi düşünüşün çerçevesini böyle genişletince, Cermen, Frank soyluluğu ile başlayan düşünceleri, Beyaz İrkin öteki (renkli) ırklara üstünlüğü sonucuna ulaşmıştır.

Gobineau bu duygu ve düşüncelerle insanlık tarihine baktığı zaman, soylu patrisiyalarla soysuz pleblerin, fatihler ile serflerin kapışmasının, kısacası ırkların çatışmasının, tarihin durmaksızın yinelenen konusu olduğunu kavradı [!]. Tüm büyük uygarlıklarda ve yüksek ırklarda görülen özellik, soylularıyla öğrenmek ve avam halkla karışıklarını kabul etmemektir. Üstün ırklar üstünlüklerinin ve değerlerinin

bilincine, ayaklarının altında köle gibi bükülmüş yatan öteki ırklarla karşılaştıkları zaman ve onları öylece ayakları altında tuttıkları sürece erebilirlerdi. Zaten doğa hukuku da, aşağı ırkları, sonsuza dek efendilerinin ayakları dibinde sürünmelerini buyurmaktaydı.

Gobineau'ya göre ulus, kan karışımının bir ürünüydü ve bu insanlık için tehlikeliydi. Yurtseverlik bir Cermen erdemi değildi, Cermen erdemi "ırkseverlik" idi. Soyluluklarını koruyan Cermenler ile Sami ve Romalı dışkıları arasındaki fark buradaydı. Avrupa tarihi ise, kuzeyin karışmamış Cermen ve Frank ırkları ile güneyin, Aryan ırka Sami ve Zenci kanının karışmasıyla doğan Latin ve Doğu'nun Aryan ırka Moğol kanı karışmasıyla doğan Slav ırklarının savaşıydı. Tarihte tüm Aryan devletler, örneğin Yunan, Roma, yabancı kanın karışmasıyla yıkılmışlardı (**Şenel, 1993, s.85-87**).

Avrupa tarihi böyle, ya dünya tarihi? Gobineau bu alanda Aryan ırkının kapsamını genişleterek, Cermen, Frank soylu ırkçılığından, Beyaz, Siyah, Sarı ırklar sınıflandırması yapılan burjuva ırkçılığının kavramlarına (o nefret ettiği burjuva ulusçuluğunun kavramlarına) geçiverir. O'na göre Siyah, Sarı ve Beyaz ırklar aynı insan ailesinden, aynı kökenden gelmiş olamazlar. Bazı bakımlardan hayvanlardan da çok aşağılarda olan siyah Zenciler (burada, Gobineau, kafasında, çok sevdiği atlarıyla Siyah insanları karşılaştırmaya kalkmış olmalı) yarı tanrılar olan Aryanlar ile aynı kökten gelmiş olabilirler mi?

Gustav Kossina, Gobineau'nun ırkların eşitsizliği ve Aryan üstünlüğü kuramını, tarihhöncesine uyarladı. Böylece ırkçı Alman tarihini tarihhöncesinden başlatma başarısını (!) göstermiş oldu. Kossina'ya göre, tarihhöncesi boyunca kültürde görülen tüm ilerlemeler, Nordik, Cermen, Aryan dediği halkların ürünüydü (**J. Huxley, 1939, 'Race' in Europe, s.25**).

7.1. İrkçilik Öğretisinin Sömürgeci/Emperyalist Ülkelerin Emekçi Sınıflarına Yayılışı

Emperyalizm olgusu ve egemen sınıfların egemen ideolojisinin aşağı sınıflara dayatılması, bu sınıflar arasına sızması gerçeği, kökeni ve işlevi bakımından bir "üst sınıf ideolojisi" olan ırkçılığın emekçi sınıflar arasında da yayılmasının nedenini açıklayabilir. İrkçi düşüncelerin önyargı dozunun yüksekliği, onların orta ve aşağı sınıflarca daha bir bağınazlıkla benimsenmesinin nedenlerinden biri olabilir.

Gelişmiş ülkelerin emekçi sınıflarının ırkçılığının başlıca nedenlerinden biri de, sınıf içi ekonomik ya-

rışmadır. Bu konuda, ABD işçi sendikalarının, sosyalist bir çizgi tutturdıkları dönemlerde bile, dış ülkelerden Birleşik Devletler'e göçe karşı gösterdikleri, sistemli, örgütlü tepkilerdir. Bunların kolaylıkla ırkçı bir niteliğe bürünebilmesidir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında Avrupa ülkelerinin işçileri, yabancı işçilere karşı tepkileri Amerikalı yoldaşlarından esinlenilmiş olmalı. Gerçekten, 19. yüzyılda Amerikan işçi sendikaları, göçmen işçilere ve göçe, "sendikasız ve düşük ücretlerle çalışmayı kabul ediyorlar, ücretleri düşürüyorlar" diye karşı çıkmışlardı. Bu tepkileri, ekonomik bunalım, işsizlik dönemlerinde hem yeni (Beyaz) göçmenlere hem de Siyahlara karşı daha da sertleşmişti. Tepki gösterenlerin büyük çoğunluğunun geldikleri sırada kendilerinin de aynı tepkiyle karşılaşmış bir iki kuşak öncesinin göçmen aileleri olmaları, olgunun bir başka yüzüydür.

8. Çağdaş ırkçı Akımlardan ve Tutumlardan Örnekler

Kapitalist burjuvazinin yükseliş döneminin siyasal ideolojik akımı, bilindiği gibi, "Ulusçuluk" olacaktır. Ulus devletlerin kuruluşu öncesinde ve sonrasında, ırkçı düşünce ve eylemlerin görülmesi (onların hem ulusçuluğa yönelik hem de ulusçuluğa tepki olarak gelişmesi) normaldir. Aynı ya da benzeri sözler, Sömürgecilığe direniş, feodal kalıntılar durumuna düşmüş imparatorlukların dağılışı ve SSCR'nin çözümlüğü onyılları için de söylenebilir.

Turancılık Türkiye Cumhuriyeti siyasal yaşamında ve yazınında iyi bilinen bir örnektir. Ötekiler arasından "Apartheid ırkçılığı" ve "Siyonizm-Antisyonizm" tartışmaları üzerinde yeterince durmak gerek. Kimi okurların "Balkanlar'da (Bosna'da) 'etnik temizlik' soykırımlarını unutma" deyişlerini duyuyor gibiyim. Olanları insanlık adına eleştirir, kınarım. Ama dinsel ideolojik destekli (adı üzerinde) "etnik kimlik" savaşları "Bosna'da Katolik Hırvat ve Ortodoks Sırp Hıristiyanlar ile Müslüman Boşnaklar arasında pis bir iç savaş" (McNeill, *Dünya Tarihi*, s.750) olduğu için çağdaş ırkçılık örneklerinden biri saymam. Adı üzerinde (ırkçı soykırım kadar büyük bir savaş suçu olan) "etnik temizlik" konusu içinde ele alınması gerekir (bak. İlan Pappé, *Filisinde Etnik Temizlik, İntifada Yayınları*).

8.1. Güney Afrika Cumhuriyeti "Apartheid" İrkayırıcı Düzeni

Batı Avrupa kapitalistlerinin hisse senetlerini alarak ortak oldukları Hollanda Doğu Hindistan şirketi, 1652'de Güney Afrika'da bir şubasını açar. Buradaki topraklara ve altındaki maden yatakları-

na göz diker. Onları işletecek Avrupalı sömürgecileri çağırıp yerleştirir. 1700 dolaylarına gelindiğinde, 1780 Avrupa kökenli Beyaz toprak sahibinin 1000 dolayında Siyah kölesi olmuştur. 1779'da "Boerler" denen Beyaz azınlık ile yönettikleri Siyah (Bantu) yerli halklar arasında savaşlar başlar.

1795'te Britanya Doğu Hindistan Kumpanyası silahlı birlikleri bölgeyi Boerler'in elinden aldı. 1814 Viyana Kongresi'nde, Britanya egemenliği tanınır, köleliğin kaldırılması kararı alındı. Bunun üzerine, 12 bin Boer, Cape kolonisinden ayrılıp Transvaal'de bir Boer Cumhuriyeti kurdular. Topraklarında, 1867'de Elmas, 1886'da Altın madeni yatakları bulunup işletilmeye başlanır. Ucuz Siyah emek gücü Yerli halklardan sağlanır.

Boerler ile İngilizler arasında (1899-1922) "Boer Savaşları" kapışmasından İngilizler üstün çıkınca, dominyon (sömürge) statüsüyle Güney Afrika Birliği kuruldu. Britanya 1931'de Güney Afrika Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını tanıdı. 1948'de "Cumhuriyet" koşullarından yararlanan eski sömürgeci Avrupalıların "Ulusal Parti"si seçimleri kazanıp siyasal erki tekeline geçirdi.

Ulusal Parti yönetimi 1961'de İngiliz Uluslar Birliği (Commonwealth) üyeliğinden ayrıldı. "Apartheid" (ırkayırıcı) politikalar izleyerek çıkarılan yasalar ve yönetmeliklerle Beyazların egemenliği pekiştirildi. 1983 tarihli yeni Anayasa'da Beyazlar ve Siyahlar için ayrı parlamentolar oluşturuldu. Başbakan Hendrik Verwoed yönetimi zamanında, toprak sahipliğinde bile ırkayırıcılığı güdümlü ülke topraklarının, çoğu verimsiz %14'ü Siyah yerli halklar ve (Gandhi'nin savunmanlığını yapacağı) göçmen Hintliler gibi nüfusun %70'ini oluşturan çoğunluğa bırakıldı (*The Longman Encyclopedia*, 1989 birinci baskı, "Apartheid", "South Africa").

Apartheid düzeni sırasında Siyahlara tanınan haklar kendilerine ayrılan rezervasyonla sınırlıydı. Rezervasyonlarının sınırları dışında oy kullanamaz, bir işe giremez, seyahat edemezlerdi. Kent bölgelerinde bir biçimde (örneğin daha önce) işe girmiş olanlar eşlerini getiremezlerdi. Kentlerde Beyazlar ile Siyahların kamu tuvaletleri, otelleri, okulları, hastaneleri, yüzme havuzları, hatta parklardaki bankları, telefon kabinleri (Hint kast düzeninkini anımsatırcasına) ayrılmıştı.

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde, ırkçı düşüncesinin ayrımcılığında, Çinliler beyaz ırktan sayılmazken, alışveriş ilişkileri kurdukları (gene çekik gözlü)

Japonların şerefli "Aryan Irkından" oldukları söylenip yazıldı. Beyaz yönetici azınlığın ayrımcı politikaları, hem Tanrı gözünde doğru hem de insan aklına uygundu [?]. "Karma Evlilikler Yasası" içinde "ırkın saflığını koruyup sürdürmek" deyişi vardı (**Tobias, "The Meaning of Race", Baxter ve Sandow (ed.) içinde, s.35'ten, Şenel, 1993, s.112-113).**

Siyonizm ile Irkçılık İlişkisi Tartışması

"Siyon Protokolü": olarak adlandırılan, Hitler'in tarihsel gerçekmiş gibi alıp, antisemitist propaganda-sının aracı olarak kullandığı "Siyon Protokolü" yalanında, 1897 yılında, Prag'da bir mezarlıkta toplanan Yahudi bilgelerinin, toplumların temelini oymak, devletleri devirmek, Hıristiyanlığı yok etmek için, kendilerini ileride hazırlayacakları bir antlaşmaya bağlamış oldukları ileri sürülmekte.

"Bolşevik Komplo": Hitler buna dayanarak, Yahudileri kapitalizmin uluslararası bankerleri olarak suçlamıştır. Öte yandan Rus Devriminin ve Rusya'nın kaynaklarını tüketmek amacıyla, Yahudi parasal olanaklarıyla Rus halkını kullanarak dünyayı fethetme yolunda seferber edecek dünya çapında bir Bolşevik komplo hazırladıklarını ileri sürmüştü (**Burns, 1984, s.226).**

"Pogrom"lar: Hıristiyan dinsel ideolojisinin ege-men olduğu yüzyıllarda, Roma İmparatorluğu zamanında (**İ.S. 66-70 ve İ.S. 132-135 ayaklanmaları üzerine**) Filistin'den imparatorluğun çeşitli bölgelerine sürgün edilmiş Yahudiler, Ortodoks Çarlıktaki Pogromlar gibi soykırımı andıran acımasızlıklara uğramışlar, kendilerine (kent sularını zehirlemek gibi) atılmadık iftira kalmamıştı (**McNeill, Dünya Tarihi, s.223**). Çarpıcı bir örnek yeter: İsa'nın, son akşam yemeğinde haça gerileceğini dramatik sözlerle elçilerine (havarilerine) ekmeği şaraba bandırıp "bu benim etimdir" dediği İncil'lerde yazılıdır. Kiliselerde bunu anmak için yapılan (komünyon - aşı-i rabbani denen) törende şaraba batırılıp gelenlere taddırılan tuzsuz bisküvitlerde, bayatladıklarında bir bakterinin (*Micrococcus prodigius*) bıraktığı kırmızı damla izi görüldüğünde Hıristiyanlar kentlerindeki Yahudi "getto" bölgelerine "programlar" örgütleyerek insanları kıyıp, evlerini yakıp yıkıp yağmalama fırsatı yakalarlar. Meğer Yahudilerin döktüğü İsa'nın kanı, elleri kafalarına yapışık doğan erkek bebeklerin ellerini kurtarıırken kesilen derilerinin hemen iyileşmesi için yaralarına sürülmesinde kullanılıyormuş. Pogromlara katılan Hıristiyanlar, o sırada kanını dökmek için işkence ettikleri İsa'yı Yahudi-

ler'in elinden kurtarmanın yolunu onları yaralayıp öldürmekte buluyorlarmış (**Gossett, Race, s.11-12'den Şenel, 1993, n.79).**

Siyonistler: Viyana'da çalışan bir Macar gazetecisi Yahudi olan Theodor Herzl (1860-1904) Doğu Avrupa'daki Yahudilere karşı düzenlenegelen soykırım eylemleri olan pogromların etkisiyle, dünyaya dağılmış Yahudi diasporasının kendi devletlerini kurmadıkça kendilerini güvende göremeyecekleri inancına varmıştı. Bu amaçla, onun başlattığı girişim, Siyonist örgütün (1897'de) kurulmasıyla hedefine ulaştı. Örgütün (1905) beşinci kongresinde "Yahudi Yerleşme Fonu" oluşturuldu. Bu fon ile Filistin'de satın alınan topraklara, dünyanın her yerinden Yahudi göçü başladı. İsrail devletinin kurulduğu 1950 tarihli Dönüş Yasası içinde, dönen her Yahudi'ye (bir zamanlar İsrail'den göç etmiş olanların soyları sayılarak) yurttaşlık hakkı tanınacağı duyuruldu. Bu sırada Filistin topraklarındaki Araplar'ın ve Filistinliler'in bir bölümü yurtlarından ayrılmaya zorlanmış, bir bölümü yurtlarında kalmıştı. 1970'de kabul edilen bir yasaya göre (Filistinden göç etmiş Filistin yerlileri dışlanarak) ancak bir hahamca Yahudiliğe alınmış olanların gerçek Yahudi sayılacağı ölçütü getirildi.

"Antisemitistler" ve Filistin Devleti (nerde?): Theodor Herzl'in ve onun yolunu izleyen kimi Siyonistlerin kafasına "Yahudiler ile uzlaşmaz biçimde antisemitist olduklarına inanılan Yahudi olmayan halkların uyum içinde yaşayamayacakları, Yahudi devletinin dışına çıkarılmaları" gerektiği saplantısı yerleşti. Bunlara bakılarak Siyonistlerin ve bu politikayı uygulamaya çalışan politikacıların "ırkçı" oldukları savı ileri sürülmekte. Siyonistler ise "antisyonizm antiseminist ırkçılıktır" dolayısıyla "asıl bize ırkçı diyenler ırkçıdır" savını ileri sürmekte-ler.

Bilindiği gibi İsrail'in örgüte kabul edildiği 1949 tarihli Birleşmiş Milletler kararında, Filistin'de bir de Filistin devletinin kurulması gerektiği belirtilmişti. Bugüne dek buna izin ve olanak verilmedi. BM Genel Kurulu 10 Kasım 1975 tarihli, oyçokluğuyla alınan bir kararında "Siyonizm bir tür Irkçılık ve Irk Ayrımcılığıdır" denmekteydi. Bunu izleyen tarihlerde dünya kamuoyu Arap (Müslüman) - İsrail (Yahudi) savaşlarına ve Filistinliler-İsraililer, son ve özel olarak Hamas-İsrail içsavaşlarına tanık oldu. Sonuçları BM, dünya devletleri yöneticileri ve halkları tarafından TV ekranlarından (sessiz) izleniyor!

9. Sözdabilimsel Irk Düşüncesinin Sonu Irkçılığın Doruğu: Aryan/Nazi Irkçılığında Üstün Saf Irk Mitosu

İnsanlığın kültürel evrimsel birikiminin gidişinde, kapitalizmin, emperyalizmin gelişmesinde, ulus içi ve uluslararası yarışmacı, antagonist sınıf ilişkilerinde sanki her şey, kafalarda Beyaz ırkın (sözde) Aryan kolunun ırkçılığını saçmalık derecesine taşımak için üstüste binmiş, biraraya gelmiş gibi. Ya da, daha doğrusu, İkinci Dünya Savaşı'nın başlatıldığı 1944 yılından geriye bakıldığında durum böyle görünüyor.

9.1. Emperyalist Ülkelerin Emekçi Sınıflarının Irkçılık Burgacına Kapılışları

Kapitalizmin emperyalist döneminde, egemen sınıfların "egemen ideolojisi" denebilecek "ulusçuluk" yanı sıra "ırkçılık" akımı fırtınasının estirilmesinin nedenleri vardır. Bunlar, Batılı (ABD içinde) ve Doğulu (Japonya) devletlerin dünya Pazar ve hammadde (özellikle enerji) kaynaklarını denetleme yarışmasının kapışma savaşlarına dönüşmesi; bunun yol açtığı Birinci Dünya Savaşına ve dayatılan barış anlaşmalarına savaşı yitiren ulus devletlerin yönetimlerinin ve halklarının tepkileri; kapitalist ekonominin dönemsel bunalım dalgalarının (1929'da ABD'de başlayarak) doruğa ulaşması ekseninde açıklanabilir.

Yirminci yüzyıl başında egemen sınıfların bunalım dönemleri yedek ideolojisi niteliği kazanmış ırkçı ideolojinin, hem Birinci ve İkinci Dünya Savaşını hem kazanan hem yitiren devletlerinin hem de soğuk savaş dönemi "üçüncü dünya" devletlerinin emekçi sınıflarına benimsetilebilmesi, ırkçılığın bir siyasal akım çapına ulaştırılması yolunda gösterilen düşünsel ve siyasal çabaların ürünüdür.

Aristokratik kökenli ırkçılık öğretisinin burjuva ve emekçi sınıflara sunulmasında ABD'nin Siyah ve "İspanyol" göçmen düşmanı işçi sendikalarının ve Amerikan İşçi Partisi'nin payı vardır (**Şenel, 1993, s.90**). 1929 bunalımından yüzyıl kadar önce, Alman düşünür ve tarihçi Treitschke (1834-1896) bir yandan emperyalist yayılma politikalarını örgütlerken, öte yandan Sarı ve Siyah ırkların aşağılıklarından söz etmişti. Gumpłowicz (gördüğümüz gibi) ırkçılığın burjuvaziye de seslenilen bir yorumunu yaptı. Bu yolda Spengler (1880-1936) ırkçılığa felsefi bir temel ve içerik kazandıracaktır. Bu yapıt, emekçi sınıfların anlayabileceğinin ötesinde kuramsal bir katkıysa da, Nazi yönetimi öncesi Alman düşünür-

leri onun popüler yorumlarını geliştireceklerdir. Örneğin Nietzsche'nin akrabası ünlü kompozitör Wagner, eski Toton kabilelerinin erdemlerinin, yalnızca zamanının Alman aristokratların kanında değil, hemen hemen tüm Almanlarda bulunduğunu ileri sürdü. Toton kanının Alman ulusu dışında hiç bir ulusta bulunmadığına da inanıyordu.

9.2. Spengler ve Ulus Devleti'nin Çöküşü Mitosu

Bir lise Tarih öğretmeni olan Spengler *Der Untergang des Abendlandes* (1918) yapıtında, "neden-sellikçi" açıklamaların toplum ve tarih alanlarında geçerli olmadığını ileri sürdü:

Spengler tarihin yazgısını kavradığı savındadır. Buna göre, tarihin öznesi kültürler, daha çok da yüksek kültürlerdir. Dünya tarihi ise onların yaşam öyküleridir. Bu organizmaların (canlıların) da öteki organizmalar gibi belli ömürleri ve gençlik, yaşlılık gibi dönemleri vardır. Doğarlar, gelişirler, içlerinde taşıdıkları tüm gizligüçleri, olanakları ortaya koyduktan sonra, yaşama tutkusunu yitirirler. Yerlerini yeni büyük kültürlere bırakmak üzere yok olurlar. Böylece yeryüzünden Babil, Hint, Çin, Yunan, Arap ve Meksika olmak üzere altı kültür gelip geçmiştir. Yüksek kültürlerin yedincisi olan Batı kültürü de öteki kültürler gibi 1050 yıllık yaşamını 2200 yıllarına doğru tamamlayıp yok olacaktır.

Her kültürün gençlik ve yaşlılık, yükseliş ve çöküş dönemleri vardır. Spengler'in hesabına göre Batı kültürü, çöküş döneminin de sonlarına gelmiştir. O'nun bu karamsar önbilisi (kehâneti) kimi çevrelerde, burjuva ve onu izleyen sosyalist çöküş dönemlerinden geçerek yok olacak olan Batı kültürünün yerine, Batı kültürünün yarattığı bazı umut ışıklarına dayanılarak, bin yıllık yeni bir kültürün, Prusya kültürünün III. Reich ırkçı imparatorluğu ile doğmakta olduğu yolunda umutlar uyandırmıştı.

Spengler'in 1911'de başlayıp, 1914'de bitirip, savaş yüzünden bastıramayıp, 1917'de gözden geçirip 1918'de bastırabildiği yapıtı *Batı'nın Çöküşü*, bir yıl içinde doksan binden fazla satmıştır. Kendisi bir tutucu ve Prusya idealinin hayranı olmakla birlikte, Hitler'i ve Nazileri vulgar türediler olarak görmüş, faşizm ile demokrasiyi eşit derecede kınamıştır. Ama en nefret ettiği, kitle cahilliğinin ve demagogik despotluğun en yüksek görünümü olarak gördüğü Sovyet Komünizmi idi. Bu nedenle olacak düşünceleri, sevmediği Nazilerce kapışılacaktır. Ayrıca Spengler'in bu yapıtında Nazilere ümit veren görüşler de vardır.

Spengler'in en korktuğu şey, ya da okuyucularını en çok korkuttuğu şey, dünya devrimleriydi; beyaz ve renkli dünya devrimleri. Beyaz dünya devrimi dediği şey, kitlelerin yükselişinde ve Marksizmde dile getirilen sınıf savaşıydı. Renkli devrim ise ırkların savaşıydı. Ancak Spengler renkli ırk kavramının kapsamını genişleterek, içine Zenciler yanı sıra içine Moğollar'ı İslâm ulusları, Hindistan halklarını ve Ruslar'ı da aldı. Renkli dünya devrimi, jakobenlerin Haiti zencilerini insan hakları için savaşıma çağırma- larıyla başlamıştı. Dünya Savaşı'ndan sonra, renk- lilerin, Avrupa'da Beyazın Beyaz ile savaşını fırsat bilip, Avrupa topraklarına yürümeleriyle, doruğuna ulaşmıştı. Aslında savaşı yitiren Almanya değil Be- yaz ırktı. Bir de Beyaz devrim (sınıf savaşı) ile renkli devrim (ırk savaşı) birleşirlerse, işte o zaman Beyaz uygarlığının tüm değerlerinin sonu gelmiş olacaktı. Böyle bir yıkımı ancak Nordik ırkın canlılığının en iyi temsilcilerinin savaşı direnişleri önleyebilirdi. Bu role en uygun ulus ise, elbette Almanlar idi. Tarih Al- manlar'ı 1500 yıldan beri bilinçli bir biçimde büyük savaşlarda ve deniz aşırı serüvenlerde kullanmıştı. Böylece kanının saflığının ve enerjisinin korunması- nı sağlamış, Almanya'yı bu göreve hazırlamıştı.

9.3. Rosenberg ve Irk Devletinin Yükselişi Mitosu
Irkçı korkuları ve umutları, Alman aydınlarına ve gençlerine felsefi düzeyde Spengler aşılammıştı. Ama, onlara güncel siyasal biçimler veren, Hitler'in kafasını (1923 birahane darbe girişimi üzerine tu- tuklanınca her gün görmeye giderek yaptığı ko- nuşmalarla dolduran Alfred Rosenberg (1839-1946) olmuştu. Rosenberg, Sovyet Devriminden kaçıp, Almanya'ya yerleşip Naziler'e katılan bir Rus göç- meniydi. Naziler'in parti organı olan bir gazetenin editörlüğünü ve Naziler'in filozofluğunu yapan Ro- senberg, konuşmalarında ve yazılarında geliştirdiği düşüncelerini, "Yirminci Yüzyılın Mitosu" adlı yapı- tında derleyip toplamıştı.

Rosenberg, bir ulusu birlik içinde tutmak için bir or- tak düşman yaratmak gereğine inanır. Bu düşman içte Yahudiler, dışta Rusya olacaktır. Baba olmak is- teyen her Alman, emperyalist girişimleri destekle- mek zorundadır. Böylece geleceğin yüz milyonluk Almanya'sının ırk devleti, tüm Almanca konuşan halkları kapsayacaktır.

Nazilere malzeme hazırlamış olan başka düşünür- ler de vardı. Örneğin Alman dilbilgini ve arkeolo- ğu Gustav Kossina (1853-1931) irksal düşüncelerin siyasal amaçlara araç edilmesine hizmet eden dü-

şünürlerden biriydi. 1912'de yayımlanan kitabında, Alman toplumunun gelişmiş ruhsal yapısı, ağırbaş- lılığı, çalışma azmi ile, tarihöncesi zamanlardan gü- nümüze kadar bozulmadan geldiğini yazmıştı (Öz- bek, İnsan ve Irk, s.24).

. Bu noktada, çıkışında bir ulusun içindeki soyluları kapsayan ırk kavramının, kapsamının genişletilip, ulusun tüm sınıflarını içine almaktan öte, başka uluslar içindeki toplulukları (ama yalnızca Alman ırkından olanları değil, Almanca konuşan topluluk- ları da) içine alacak biçimde genişletilmesi gözden kaçırılmamalı.

Rosenberg yapıtında, Platon'u anımsatırcasına, gelecek kuşakların soylarının ıslahı için Nordik ırka poligami hakkının tanınmasını ister. Şimdiden için- de öteki uluslardan fazla Nordik öge içeren Alman ulusu, o zaman saf Nordik bir ırk durumuna yük- selecektir. Böylece, göçebe çoban toplulukların ve bunlardan gelen egemen soylu yönetici sınıfların "damızlıkçı" düşüncelerini yirminci yüzyıl uygarlığı içinde yeniden ortaya atabilme yürekliliğini [!] gös- termiş olur.

Rosenberg'in gösterdiği bu yolda Hitler, saf kan üs- tün ırktan Cermenler yetiştirmek için "insan haraları" kurma deneylerine kadar gidecektir. Rosenberg'in gösterdiği bir başka başarı, "Ruh içinden görülen ırktır, ırk da ruhun dış görünüşüdür" saptamasıdır.

J. Huxley, 'Race' in Europe, s.16'da, kişilerin fizyolojik özelliklerini uluslara (ırklara) maletme ve fizyolojik özelliklere, psikolojik, düşünsel, tinsel nitelikler yük- leme yolundaki bu tür eğilimlerle karşı çıktı. "Alman komşularımız kendilerinin sarışın, uzun kafalı, uzun boylu, ağırbaşlı, yürekli, dürüst, kibar ve çok üreyici Töton tipinden olduklarını söylemektedirler. Tipik Tötonun bu tür niteliklerini biraraya getiren bir res- mini çizersek, Hitler kadar sarışın ve heyecansız, Ro- senberg kadar uzun kafalı ve zihnen dürüst, Goeb- bels kadar uzun boylu ve doğru, Goering kadar ince ve kibar, [Homoseksüel diye öldürülen SA komuta- nı] Streicher kadar erkekçe ve açık yürekli olacaktır. Bu tip, Cermen ideale ne kadar da benziyor" diye alay eder (Huxley (1939) J., s.16'dan Şenel (1993) s.96, n.150).

9.4. Chamberlain ile Pancermenizm Mitosu

Gobineau Derneği üyesi olan Wagner'in oluşturdu- ğu çevrenin başına, Huston Steward Chamberlain (1855-1927) adında, Cermen hayranı olan bir İngiliz geçti. Chamberlain Birinci Dünya Savaşı sırasında

Alman davasını desteklemiş, gelip Almanya'ya yerleşmiş ve Wagner'in kızı ile evlenmişti. Pancermenist Kongre, Chamberlain'ın çalışmalarının ve "Foundations of the Nineteenth Century (1889) [On-dokuzuncu Yüzyılın Temelleri] adlı yapıtının yaygın etkisinin bir ürünü olarak toplanmıştı. Söz konusu yapıtın, 1910 yılına kadar sekiz baskısı yapılmış ve 60 bin kopyası satılmıştı.

Chamberlain, Töton kavramına, eski İran'ı ve Hindistan'ı dışlamakla birlikte, çağdaş Avrupa'nın hemen tüm halklarını ve Eski Yunanlılar ile Romalıları içeren (Gobineau'nun Aryan kavramına benzeyen) bir kapsam kazandırdı. Chamberlain'ın sezgilerine göre, dehası ile tarihe geçmiş herkesin ve yaşayan, özgün düşüncelere sahip her bir kişinin Töton ırkından olması gerekirdi: Örneğin St. Paulus Yahudi olamazdı. Anası bir Hellen olduğuna göre, Paulus bir Töton idi. Çünkü, bilindiği gibi, büyük adamlar dehalarını annelerinden alırlardı. Dante de Akdenizli ırkından, İtalyan olamazdı; şu etkileyici yüze, şu kabarık alına bakın!

Benzeri bir tutumu Ludwig Woltmann'ın *Politischlke Antropologie* (1903) adlı yapıtında görüyoruz. Woltmann, tüm dünya uygarlıklarını Tötonlar'a yamandıktan sonra, tarihin belli başlı büyük adamlarının gerçekte Alman olduklarını söyler. Örneğin, Giordano Bruno'nun asıl adı Braun idi, demek ki Alman'dı; Leonardo da Vinci'nin asıl adı da Wincke idi: Diderot'nunki Tietroh vb. (bakınız Muzaffer Şerif, *İrk Psikolojisi*, s.15). Buna benzer bir tutum, bir Yahudi'nin diye, Nazi fizikçilerin Einstein'ın "görecelik kuramının doğruluğunu kabul etmemelerinde görülür (bakınız: Boas (1946) *Race and Democratic Society*, s.13). Bunlar bir kişinin Töton oluşunun şaşmaz belirtilleriydi. Tötonik ırkın dahi çocukları gerçi Dante gibi siyah saçlı, esmer olabiliyorlardı ama ideal Töton, "büyük parlak gök mavisi gözlü, aktif beyinli, uzun kafalı, özlem duyarak acı çekmiş ve öne doğru uzamış yüzlü" olan bir insan tipindeydi. Töton ırkın üstün moral tipi ise, bu ideal Töton tipine yakın olan Nordik ırk idi. Nordik ırk sayıca en fazla Almanya'da görülüyordu; bu nedenle Alman ulusu öteki uluslardan üstündü (**Burns (1984) Çağdaş Siyasal Düşünceler, 1850-1950, s.464.**).

9.5. Panslavizm ve Panturanizm Mitosları

Almanya'daki pancermenist düşünceleri, Rusya'da ve Türkiye'de görülen panslavist ve panturanist akımlar izleyecektir. Oluşum daha karmaşık (örneğin panslavizm pancermenizmden önce ortaya çıkmış) olmakla birlikte, pancermenizme tepki olarak

panslavizmin, panslavizme tepki olarak da panturanizmin geliştiği (**Meydan Larousse (1971) cilt 12, s.317, "Turancılık" maddesi**) söylenebilir.

Bu ara II. Dünya Savaşı koşullarında pancermenizm ve panturanizm yanlılarının işbirliği girişimlerinde buldukları, panturanizmin Türkler tarafından Ruslar'a karşı, panslavizmin Ruslar tarafından Türkler'e karşı bir silah olarak kullanıldığı (Kohn, "Pan Movement's, *Encyclopedia of the Social Sciences* (1957) cilt IX, s.548) biliniyor. Hüseyin Cahit Yalçın ise, ("Turancılık Hareketi", *İrkçılık Turancılık*, Ankara, 1944, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayını, adlı yapıtın içindeki makalesinde, s.69'da) Turancılık hareketinin Avrupa devletlerinin düşmanlığına karşı bir savunma silâhı olduğunu söyleyip, Cumhuriyet Türkiye'si koşullarına uygun olmadığını belirtir. İrkçılığın Türkiye'de tutunamaması nedenini Necmettin Sadak (aynı kaynağa alınan s.151'deki "Milli Şefin Millete Büyük Dersi" makalesinde) dile getirmekte: "İrkçılık Türkiye'yi içten, Turancılık dıştan yıkmak için bulunmuş en verimli tedbirlerdir" sözleriyle açıklamaktadır. Panturanizm ülkemizi yakından ilgilendiren bir konu olduğu için, ırkçı düşünüş ve davranışların tarihçesi içindeki bağlamının özel olarak, ayrıntılarıyla incelenmesi gerekir.

9.6. Göçmen İşçiler ve İrkçılığın Hortlatılması Tehlikesi

Amerika'da göçmenlere (dolayısıyla göçmen işçilere) karşı takınılan ve doğrudan doğruya sendikaların ve işçi partisinin de katıldığı bir tepki ürününü, önce Çinli işçilerin linç edilmesi olaylarının ardından, 1882'de Çinlilerin ülkeye sokulmaması yolunda çıkarılan yasada (Gossett, *Race*, s.291), Batı Avrupa halklarına yüksek, Orta ve Doğu Avrupa halklarına düşük olmak üzere, göçmen işçi kabul edilecek ülkelerin kotalarının saptanmasında vermişti. Sonra, İkinci Dünya Savaşı sırasında Japon asıllı Amerikan vatandaşlarının tutuklanıp özel kamplarda toplanmalarında vermişti. Fransız Devrimi sırasında Fransa'dan gelen göçmenlere ateist, devrimci, İrlandalılar'a Katolik diye, 19. yüzyılda Almanya'dan gelen işçilere "sosyalizm bulaşmıştır" gözüyle, ırkçı önyargılarla bakılıp kendilerine ırk nefreti yöneltilmişti.

Birleşik Devletler hükümeti, 1952 yılında, Batı Hint Adaları halklarının (bu demektir ki Beyaz olmayan bazı ırkların) bu ülkeye göç yollarını tıkayan McCarran-Walter Yasasını çıkarınca, göçler İngiltere'ye kaydı; Hindistan'dan ve Pakistan'dan İngiltere'ye olan göç hızlandı. Bu olay İngiltere'de de ırkçı

önyargıları canlandıran sonuçlar yarattı. İngiliz hükümeti bu göçü denetleyebilmek için, 1962'de Commonwealth Immigration Act'ı çıkardı. Yıllık göç tavanları, 1965'te 8500 olarak saptanıp, 1968'de 1500'e indirildi.

1960'ların ekonomik gelişme yıllarında emekçi gereksinimini, az gelişmiş ülkelerden getirilen göçmen işçilerle karşılayan Batı Avrupa uluslarında, 1970'lerin sonlarına doğru görülen ekonomik bunalım, bilindiği gibi, ürünlerini, halk düzeyinde yabancı (renkli) işçilere karşı sözlü ve eylemli saldırılarda, yönetim katında vize uygulamalarında, siyasal yaşamda ise, neo-faşist ırkçı parti ve derneklerle milis örgütlerinin canlandırılmasında verdi (Ataöv, "Türkçe Baskının Önsözü" *Siyonizm ve Irkçılık*, s.8'de, "Batı Avrupa başta olmak üzere, birçok ülkede, Türkler gibi göçmen işçilere, sırf farklı bir ırktan oldukları için ayrı muamele yapılageldiği bir gerçektir" demektedir).

İrkçi önyargılar ve eylemler, "ırkçılık karşı ırkçılığı yaratır" kuralına uygun olarak, Avrupadaki yabancı işçiler (özellikle Türkler) arasında da filizlenip güçlenmeye başladı. Kuşkusuz bu filizlerin "anayurtta" göstereceği gelişmeler sonucunda oluşacak tohumları, yeni işçilerle birlikte, başka ülkelere taşınacak, buraların halkının ve yurttaşlığını kazanmış göçmenlerinin içinde uyuklayan önyargıları uyardırıp siyasal eylemlere dönüştürme eğilimi gösterecektir.

İrk ve Irkçılık Düşünüş kitabından çekilmiş kaynakça.

Kaynakça

- Althusser** (1991) *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, Çev. Yusuf Alp ve Mahmut Özışık, İletişim Yayınları.
- Ataöv** (1982) Türkçeye, Çeviren "Önsöz"ü, *Siyonizm ve Irkçılık*, (Uluslararası Sempozyum).
- Bâbil Yararılış Destanı - Enuma Eliş** (2015) Çev. Selim F. Adalı ve Ali T. Görgü, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Boas** (1946) Franz, *Race and Democratic Society*, J. J. Austin Publishers.
- Burns** (1984) Edward McNall, *Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950*, Çev. Alâeddin Şenel, Birey ve Toplum Yayınları.
- Cassirer** (1984) Ernst, *Devlet Efsanesi*, Çev. Necla Arat, Remzi Kitabevi.
- Childe** (2018) V. Gordon, *Tarihte Neler Oldu?* Çev. Alâeddin Şenel, Kırmızı Yayınları.
- Clastres** (1992) Pierre, *Vahşi Savaşçının Mutsuzluğu*, Çev. Alev Türker ve Mehmet Sert, Ayrıntı Yayınları.
- Darwin** (1974) [1859] Charles, *The Origin of Species*, Collier Books.
- Dobhansky** (1962) Theodosius, "Race", *The Encyclopedia Americana*, Cilt 23.
- Farrington** (1987) Benjamin, *Darwin Gerçeği*, Çev. Bozkurt Güvenç ve Yasin İzbul, Çağdaş Yayınları.
- Gossett** (1975) Thomas F., *Race: History of an Idea in America*, Southern Methodist University Press.
- Görsel, Erkan ve Şenel, Alâeddin, Der.** (1987) *Biyoteknoloji Genetik Mühendisliği ve İnsanlığın Geleceği*, V Yayınları.

- Hamzaoğlu** (2020) Onur, "Editör'den", *Toplum ve Hekim*, Cilt 35, Sayı 4.
- Huxley** (2021) Aldous, *Yeni Cesur Dünya*, Çev. Ümit Tosun, İt-haki Yayınları.
- Huxley** (1939) Julian, "Race" in Europe, Clarendon Press.
- Kohn** (1957) Hans, "Pan Movements", *Encyclopedia of Social Sciences*, Cilt 9.
- Lorenz**, (2008) Konrad, *İşte İnsan (Saldırganlığın Doğası Üzerine)*, Çev. Veysel Atayman ve Evrim Tevfik Güney, Cumhuriyet Kitapları.
- McNeill** (2021) William H., *Dünya Tarihi*, Çev. Alâeddin Şenel, İmge Kitabevi Yayınları.
- Moore, Jr.** (2016) Barrington, *Diktatörlüğün ve Demokrasinin Toplumsal Kökenleri*, Çev. Şirin Tekeli ve Alâeddin Şenel, İmge Kitabevi Yayınları.
- Nazım Hikmet** (1975) *Faşizm Sınıflar ve Emperyalizm*, Özgün Yayın.
- Oppenheimer** (2005) Franz, *Devlet*, Çev. Yavuz Sabuncu ve Alâeddin Şenel, Phoenix Yayınevi.
- Platon** (2018) Devlet, Çev. Sabahattin Eyuboğlu ve M. Ali Cimcoz, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Spengler** [1918] (1978) Oswald, *Batının Çöküşü*, Çev. Nuray Sengebli, Dergah Yayınları.
- Şenel** (1993) Alâeddin, *İrk ve Irkçılık Düşüncesi, Bilim ve Sanat Yayınları*.
- Şenel** (1995) Alâeddin, *İlkel Topluluktan Uygur Topluma, Bilim ve Sanat Yayınları*.
- Şenel** (2002) Alâeddin, "İrk ve Irkçılık Nedir?" *Bilim ve Ütopya (Dergisi) Sayı 98*, s.10-14.
- Şenel** (2020) Alâeddin, "İrk ve Irkçılık Tarihçesine Bir Göz Atış", *Bilim ve Gelecek (Dergisi) Sayı 195*, s.4-17.
- Şenel** (2021) Alâeddin, *Dinsel İdeoloji ve Gönüllü Kulluk*, İmge Kitabevi Yayınları.
- Tobias, Philip V.**, "The Meaning of Race", Baxter ve Sandom (ed), *Race and Social Difference*.
- Wilson** (1980) Edward O., *Sociobiology: A New Synthesis* [kısa baskı].